

2.

PENTON. ΠΕΦΤΗ.

Ὁ τύπος πέμτος, δίχως π, δὲν εἶναι ἡ μόνη ἀλλαγὴ ποὺ ἐπαθε ὁ πέμτος.

Ἐχομε τὸ πανάρχαιο τὸ κρητικὸ τῆς Γορτυνίας PENTON (κ. G. Meyer, Griechische Grammatik, ἐκδ. Γ', 1896, σ. 500, § 401). Τὸ ἐρμηνεύει ὁ G. Meyer, εἴτε πὼς ἐγινε κατεφτείας ἀπὸ τὸ πέντε, δηλαδὴ πὼς ξεχάσανε τὸ πέμτος καὶ τὸ ξαναπλάσανε πέντος, εἴτε πὼς εἶναι ἀπὸ κάποιον πέντιος, ὅχι ὅμως καθὼς τὸ ξηγᾷ πιδ ἀπάνω (σ. 362, § 276), παρὰ νομίζω κάπως ἄλλως. Ἄξαφνα μπορεῖ πρῶτα νὰ παράπασε τὸ π καὶ νὰ κοῦσθηκε πέμτος· ἔπειτα, ἐπειδὴ καλὴτερα καὶ πιδ ἀδερφικὰ συνταιριάζονται στὴν ἑλληνικὴ ν καὶ τ, θὰ τὸ εἶπανε φυσικὰ μὲ ν ἀντὶς μ, πρᾶμα ποὺ καὶ στὸ σημερινὸ μας τὸν πέμτο, παράξενο δὲν εἶναι νὰ κοῦσθηκε καμὶά μέρα. Γὰρ τόσο παλιὰς ἐποχῆς, ὅπως θέλει κανεὶς, τὰ μπαλῶναι. Τὸ πιθανώτερον γὰρ μένα εἶναι πὼς ἀπὸ τὸ πέντε, ποὺ ἐπαίρνε κ' ἔδινε, θὰ γεννήθηκε γλυκὰ γλυκὰ καὶ ὁ πέντος.

Στὴ νεοελληνικὴ, τὸ θηλυκὸ, μὰ μόνο τὸ θηλυκὸ, μὰς παρουσιάζει δέφτερον τύπο. Πέφτος δὲν ἔχομε κι ὅμως ἔχομε πέφτη, γὰρ τὴν πέμτη μέρα τῆς βδομάδας.

Πὼς ἀφτό; Πολὺ ἔρχομαι.

Τὸ π τῆς πέμτης, ποὺ βρίσκεται μὲ συνακόλουθο τ, ἐγινε φ, σὰν τὸ π τοῦ φτωχοῦ· ἄμα ἐγινε φ, πάει καὶ τὸ μ, σὰν τὸ μ τῆς νύφης.

Γιατὶ ὅμως νὰ μὴν ἔχομε καὶ πέφτος;

Γιατὶ ὁ πέμτος καθαφτό εἶναι δασκαλισμός· Νάισκε!

Τὸ σωστὸ ρωμαϊκὸ εἶναι νὰ λέμε ὁ τόμος πέντε, ὅχι ὁ πέμτος τόμος, ἢ κοίταξε τὴ σελίδα εἰκοσι ἐννιά, ὅχι στὴν εἰκοστὴ ἐννατη. Πολὺ φρίκα σημειώνει ὁ K. Dieterich πὼς κ' οἱ Ἀττικοὶ ἀκόμη ἔτσι τὸ λέγανε· εἰς καὶ εἰκοστός, ὅπου θάπρεπε νὰ τὸ ποῦνε πρῶτος (Untersuchungen zur Geschichte der griechischen Sprache, 1898, 187).

Ὡς τόσο ἔχομε πρῶτος, δέφτερος, τρίτος καὶ τέταρτος, ὁ πρῶτος τόμος, εἶσαι ὁ δέφτερος κτλ. Ἔτσι ἀπὸ ἀναλογία, κάπως καὶ ἀπὸ ἀνάγκη, παραδεχτήκαμε καὶ τοὺς ἀποδέλοιπους ἀριθμούς, πέμτος, ἕχτος, ἑβδομος κτλ., ποὺ στὸ τυπικὸ καὶ στὸ ἠχο-

γικὸ, δὲν πατοῦνε κανέναν κανόνα τῆς νεοελληνικῆς.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ πέμτος εἶναι δασκαλισμός, δασκαλισμός συμμορφωμένος, καθὼς τὸ ξεδιαλίσταμε ἀλλοῦ (κ. Ἀπολογία, 71), ἐπαθε ἀλλαγὴ διαφορετικὴ ἀπὸ τὴ γνήσια δημοτικὴ τὴν πέφτη, ποὺ τὴν ἀνταμώνουμε καὶ στὸ Πεφτοπάζαρο, τὸ παζάρι τῆς πέμτης, ὅπως τὸ ξέρουμε στὴν Πόλη.

3.

ΠΕΜΤΟΣ ΚΑΙ ΠΕΜΤΗ.

Καὶ τώρα ποῖνε ἀπὸ τοὺς δύο τύπους νὰ παραδεχτοῦμε; Πέμτη νὰ τὸ γράφουμε ἢ πέφτη;

Ἀδισταχτὰ πέμτη.

Πάει ταίρι ταίρι μὲ τὸν πέμτο.

Καινὸ τέχουμε καὶ μὲ τὴν καθαρέδουσα (κ. Ῥόδα καὶ Μήλα, Β', 2).

Καθιερωμένες πιδ κ' ἡ δεφτέρα, τρίτη, τετάρτη. Δεφτέρα καὶ τετάρτη μάλιστα εἶναι δασκαλισμοί. Ῥολοὶ ἔρχεται ἡ πέμτη.

Συμφωνᾷ καὶ μὲ τὸ σύμτωμα ἢ τὴ σύμπτωση ποὺ μὰς χρειάζονται καὶ ἀφτά καὶ ποὺ χωρὶς π θὰ τὰ κοῦσης ἀπ' ἑλούς.

Τὸ πεφτοπάζαρο, ἐννοεῖται, πεφτοπάζαρο θὰ μείνῃ, ἀφοῦ ἔτσι καθιερώθηκε· πολλοὶ μάλιστα οὔτε τὸ υποψιάζονται τί σημαίνει.

Βλέπουμε ἀπ' ἀφτά καὶ κατὰ ἄλλο, ποὺ τὸ εἶδαμε κιόλας χίλιες φορές (κ. Ῥ. κ. Μ., Δ', 276 καὶ ἀκόλ. Ἀπόλυτοι κανόνες), δηλαδὴ πὼς μιὰ κοινὴ γλώσσα βολέβεται καὶ μὲ τοὺς δασκαλισμούς, δὲν κυνηγᾷ οὔτε τὰ ντόπια, οὔτε τὰ καθαφτὸ δημοτικὰ (πέφτη), παρὰ πρέπει νὰ μάθῃ νὰ διαλέγῃ.

4.

ΑΥΣΤΡΙΑ ΚΑΙ ΑΟΥΣΤΡΙΑ.

Ἐχω στὸ γραφεῖο μου ἀνοιχτὰ δύο βιβλιαράκια τοῦ παλιοῦ καιροῦ.

Τὸ πρῶτο καθαρεβουσιάνικο ἀπὸ ἀκρῆ σ' ἀκρῆ. Νά σας κι ὁ τίτλος·

«Παιδαγωγία ἤτοι πρῶτα μαθήματα τῶν παιδίων εἰς τὸ ἀναγινώσκειν καὶ νοεῖν ἐπωσοῦν· συντεθέντα καὶ ἐκδοθέντα εἰς τομίδια τρία ὑπὸ Νεοφύτου Δούκα. Τόμος πρῶτος [τοὺς ἄλλους δὲν ἀξιώθηκα νὰ τοὺς χαρῶ]. Ἐν Βιέννῃ τῆς ΑΟΥΣΤΡΙΑΣ. Ἐκ τῆς

Τυπογραφίας Ἰωαν. Βαρθ. Τζβεκίου, πρῶην Βενδῶτου. 1813.»

Ὁ δέφτερος, καθαρεβουσιάνικος καὶ ταῦτος, μὲ κατὰ δημοτικὰ δῶθε κεῖθε.

«Διάφορα ἠθικά, καὶ ἀστεῖα στιχοῦργήματα, ἐκδοθέντα ὑπὸ Ζήσῃ Δαούτῃ τοῦ ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας, καὶ τυπωθέντα διὰ Δαπάνης τῶν εἰλικρινεστάτων, καὶ φιλογενεστάτων φίλων του, κυρίων Παρίση Δημητρίου Παμφύλου τοῦ ἐκ Τυρνάβου τῆς Θεσσαλίας, καὶ Δημητρίου Χ. Σωτῆρ Μαλκότη-γλου τοῦ ἐκ Ῥοδοῦ [μὴν τὸ ξεχνοῦμε κι ἀφτό, ποὺ πολλὸ σωστὰ τὸ γράφει καθὼς καὶ λέγεται] τῆς Θράκης. Ἐν Βιέννῃ τῆς ΑΟΥΣΤΡΙΑΣ. Ἐκ τῆς τυπογραφίας τοῦ Ἰωάννου Βαρθ. Ζβεκίου. 1818.»

Καταλάβατε τώρα τί συνέβηκε;

Ὁ τύπος Ἀουστρία πάρθηκε ἀπὸ τὸ ἰταλικὸ Austria. Πρῶτα τὸ γράφανε ὅπως καὶ τὰ κοῦγανε, μὲ τὴν ἰταλικὴν τοὺς τὴν κανονικὴν τοὺς προφορά. Τὸ μάτι τοῦ δασκάλου ἄρπαξε τὸ αὐτὸ ἰταλικὸ. Θέλησε νὰ τὸ κάμῃ περικλαῖκο καὶ τάντ' ἔγραψε κατόπι αὐ, ποὺ τὸ εἶπε ἀμέσως αὐ. Τί ὠραία! Βλέπετε τὴν καθαρέδουσα ὡς ποὺ πάει; Καλὴτερα νὰ χαλάσῃ τὸν τύπο—καὶ πιδ κομικὰ, δὲν μποροῦσε. Χάλασε τὸ ἰταλικὸ· χάλασε τὸ ἀρχαῖο τὸ ἑλληνικὸ αὐ, ποὺ μὰς τὸ περνᾷ γὰρ διφτογγο αὐ! Χάλασε καὶ τὸ νεοελληνικὸ, ἀφοῦ τὸνομα κατάντησε ἀπρόφετο.

Σήμερα ὁ λαὸς λείει ἀκόμη Ἀουστρία· πίσω ἀπὸ τὴν αουστριακὴν πρεσβεῖα, θὰ ποῦνε ἄξαφνα στὴν Ἀθήνα. Ἐμεῖς τὸ ἴδιο θὰ ποῦμε καὶ Ἀουστραλία.

Μὰ νὰ καὶ τὸ πιδ νόστιμο.

Ἡ καθαρέδουσα, ποὺ κατὰστρεψε τὸ δικό της τὸ σωστὸ Ἀουστρία, τῶχει γὰρ βάρβαρο τώρα νὰ τὸ λέῃ κανεὶς. Στουμπώνει ταφτάκια τῆς σὰν τὰ κοῦει. Τὸ παράξενό της τὸ Ἀουστρία τὸ θαρρῇ ἀττικὴ.

Ἐγὼ πάλαι θαρρῶ πὼς ὅποιος σέβεται τὴ γλώσσα τοῦ καὶ τὸν ἑαφτό του, δὲν μπορεῖ ἄλλως νὰ τὸ πῇ παρὰ καθὼς εἶναι Ἀουστρία. Ἡ λεγόμενη δὲν εἶναι δυνατὸ νάχῃ παράπνο. Ἐμεῖς τὸ αὐτὸ τὸ βαστοῦμε ἀπὸ τὰ ἴδια τῆς τὰ βιβλία. Λοιπόν, ἂς νεωτερίξῃ ὅσο ἀγαπᾷ. Ἐμεῖς ἀρχαῖζουμε καὶ ἐγὼ. Τὴν ἀκολουθοῦμε κιόλας ἐκεῖ ποὺ ἀρχαῖζει μαζὶ μας.)

ΨΥΧΑΡΗΣ

1) Ἰταλικὰ, ὁ τόνος στὴν προπαραλήγουσα. Τὸ παροξύτονο ρωμαϊκὸν, εἴτε ἀπὸ τὸ Αουστριακὸν ποὺ σὲν ἰ τονίζε-ται, εἴτε, σὰ μισὸς δασκαλισμός, ἀπὸ ἀναλογία τῆς Γαλ- λίας καὶ τὰ παρόμοια.

2) Ὁ γέρο Πισσάκης ἀκόμη ἔτσι τὸ ξέρει· κ. Πολιερ-

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ

ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

XII

Τὴν ὥρα ποὺ σπάραζε καὶ μιλοῦσε ὁ Ὀρέστης, ξανθὰ παιδάκια περνοῦσαν ἀπὸ μπροστὰ του καὶ πηδοῦσαν καὶ γελοῦσαν καὶ παίζαν ἀπάνω στὰ χόρτα τοῦ κήπου. Στὶς γωνιές, πίσω ἀπὸ τὰ μεγάλα δέντρα, ἐρωτικά ζευγάρια κρυφομιλούσανε. Ὁ νέος ἀψηλὸς ἐσκυρτε κι ὅλο καὶ μιλοῦσε καὶ κύταζε τὰ χεῖλια τὰ γλυκίστατα τῆς νέας καὶ κύταζε τὰ μαλλιά της καὶ τὰ χεῖρ καὶ τίς λαγόνες τίς ἀπαλές. Τὰ χεῖρ θέλανε ν' ἀγκαλιάσουνε τὴν κοριτσένια μίση, κ' ἡ νέκ γλιστροῦσε κάνοντας πὼς δὲν ἤθελε, γὰρ νὰ πῇσι ὅστερ καὶ ὅμορφα στὰ χεῖρ τ' ἀνοιχτά.

Τὰ πουλιά ἀποπάνω τοὺς κελαδοῦσαν, κελα-

*) Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

δοῦσαν κι ὁ ἥλιος γινόταν κατακόκκινος κ' οἱ γωνίες τοῦ κήπου πιδ σκοτεινές καὶ πιδ καλόβολες.

Μήτε ὁ Ὀρέστης, μήτε ἡ Χρυσούλα, μήτε ὁ Γοργίας μποροῦσαν νὰ χαροῦνε τὴν ἐρωτοπάθη ὥρα τοῦ λιγωμένου δειλινοῦ. Δύστυχες ψυχές κ' οἱ τρεῖς, μισερωμένες κι ἀνήμερες. Ἡ μιὰ μὲ τὴν ἀκαρπὴ καὶ παιδιακήσια ἐξέγερσὴ τῆς στὴ ζωὴ, ἡ ἄλλη χριστιανικὴ καὶ παραζάρικη—ποτηράκι φαρφουρένιο κ' εὐκολόσπαστε στὰ χοντρά κι ἀπρόσεχτα χεῖρ τῆς ζωῆς—κ' ἡ ἄλλη μὲ τὴν εὐνούχικη καὶ στεῖρα ὠραιολατρεία.

Κ' ἡ καταπράσινη ζωὴ περνοῦσε ἀνυπόταχτη καὶ πλέρια ἀποπάνω τοὺς, γκρεμοτσακίζοντας στενοκέφαλα σύνορα ὁμορφιάς κι ἀσκήμιας, καλοῦ καὶ κακοῦ, ἀλήθειας καὶ ψευτιάς. Οἱ πέτρινοι ἀγιοὶ μίσα στὸν κήπο τοῦ Κλουη γονατίζουνε νικημένοι μπροστὰ στὰ χόρτα καὶ ζητοῦνε ἔλεος. Κ' οἱ περιπλοκάδες ἀνεδαίνουσε καὶ τρώνε τὰ παχουλὰ ποδαράκια τῶν μικρούλικων Χριστῶν. Ἐνα Πνέμα διονυσιακὸ στεφανωμένο μὲ ἀμπελόφυλλα καὶ μὲ τζαμπιά σταφύλια περνᾷ καθάλα ἀπὸ τίς ὑποταχτικὲς γλυκειὰς Παναγίες. Κ' ἔτσι σὲ μιὰν ἀπά-νεμη γωνιά τοῦ Παρισίου, δύο μεγάλες θρησκείες ἀπελπισμέναι σφιγχοπαλεύουν.

Ἰὼ Βάνχε νικηφόρε, ἰὼ! Τρίζουν τὰ κορμιά τῶν σεμνῶν παρθένων στὸ λαγνότατο ἀγκάλιασμα σου, οἱ κισσοὶ σου σὰ μπράτσα χυμοῦν ἀπάνω στὶς σαπηνιμένες πόρτες τῶν νικῶν καὶ τὰ λουλούδια σου ὁρμούν ἀπάνω ἀπὸ τὰ κεφάλια τῶν ἱερῶν ἀγκλμα-των κ' ὑψώνονται σύγκορμα στὴν ἥλιο, σειοῦνται πασιχαρα καὶ μπήγουνε τίς ρίζες τοὺς λαίμαργες, θανάσιμες καὶ γοργοκαταλύτρες στὶς σάρκες τῶν ἀγίων.

Ἰὼ, Βάνχε, ἰὼ! Τί κρίμα νάχουνε μάτια κ' εἰ τρεῖς καὶ νὰ μὴ βλέπουν! Ἐῖταν ἡ Ζωὴ. Κανένας τοὺς δὲν τὴν εἶδε. Ἐῖταν ἡ Ζωὴ. Ἡ ζωὴ ποὺ τὰ δικαίνεταί ὅλα καὶ δὲν εἶναι μήτε χαρὰ, μήτε πόνος, μήτε ἠθικὰ μήτε ἀνῆθικη, μήτε μέρα ἐργασίας, μήτε καὶ μέρα γιορτῆς—μόνο εἶναι ὅλα μαζὶ, ἀρμονία ἀπὸ χιλιάδες, χιλιάδες φωνές! Κι ὁ ἀέρας ὅλος ἀντιλαλεῖ πάντα τοῦ σὰ λαμπριάτικη καμπάνη, μίσα στὴν πύρα τοῦ μεσημεριοῦ, μέσα σὲ γάλα τοῦ φεγγαριοῦ, ἀπὸ τίς κορφές τῶν βουνῶν ὡς τίς ρίζες τῆς θάλασσας: α' Ἡ Ζωὴ ναι σὰν τὴ Γυναίκα! Ἡ Ζωὴ ναι σὰν τὴ Γυναίκα! Ἐνα πρᾶμα ποὺ κάνει πὼς ἀρνιέται κ' ὅστερ χαμογελά, κλεῖ τὰ μάτια, σπαρταρᾷ καὶ δίνεται!..»

κιά και "Αλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν ἐν ἔτει 1453. Συνέγραψεν Α. Γ. Πασπάτης. Ἐν Ἀθήναις. Ἐκ τοῦ τυπογραφείου τῶν Ἀδελφῶν Περρῆ. 1890, σ. 213 «διερμηνεύς τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἀουστριακῆς πρεσβείας... ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ἀουστρίας». Λοιπὸν οἱ καθαρεβουσιῶνι μπόρουνε καὶ καθαρεβουσιῶνι ἀπὸ τὰ 1890 νὰ μιμηθῶντε. Καλὰ θὰ κάμουντε. Ἄν ἀγαποῦντε καὶ πὶδ γουστόζα, θὰ χαροῦντε καὶ δάφτ᾽ ἐν τῷ βιβλίῳ. Ἀς κοιτάξουντε, σ. 231, τί λέει μιὰ ἐπιγραφή ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Πόλης. «Τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν Συμεῶν... Ὁρίστα; Συμεῶν, δηλαδὴ ὀνομαστικὴ Συμεὼς (κ. Ἀπολογία, 100 κ. ἀκόλ.). Νὰ σας τὸ λοιπὸ, καὶ χιλιοστὴ φορά, ὁ Παρθενὸς μας.

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

Εἶχε ἀκουστὰ ἢ εἶχε διαβάσει ὁ Φαρδὺς πὺς κάποιος ἀρχαῖος, Ἀρίσταρχος, ἦταν Σαμοθρακίτης καὶ πὺς αὐτὸς πρῶτος, καθὼς λέει ὁ κόσμος, σκέφτηκε καὶ στόλισε μὲ τόνους καὶ μὲ πνεύματα τὴς συλλαβῆς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας, ἐνῶ πρωτύτερα οἱ Ἕλληνες ἔγραφαν δίχως αὐτά. Ὁ Φαρδὺς ἦταν λογικὸς ἀνθρώπος καὶ εἶπε μέσα του—Ὁ Ἀρίσταρχος ἦταν Σαμοθρακίτης καὶ σημεῖωσε τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα στὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Καὶ ἐγὼ εἶμαι Σαμοθρακίτης, ἄς τοὺς βγάλω ἐγὼ τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ γλῶσσα. Ἐκεῖνος ἦταν Ἀρίσταρχος ὁ Γραμματικὸς, καὶ γὰρ εἶμαι Φαρδὺς ὁ Γραμματισμένος. Τί χρειάζονται οἱ τόνοι καὶ τὰ πνεύματα ἀφοῦ πρὶν ἀπὸ τὸν Ἀρίσταρχο δὲν τὰ ἐσημείωναν οἱ Ἕλληνες, καὶ οἱ Ἕλληνες ἐκείνου τοῦ καιροῦ εἶναι αὐτοὶ ποὺ τοὺς θαυμάζει ἡ Εὐρώπη καὶ ὁ κόσμος ὅλος. Ἐμεῖς δὲ θέλουμε τάχα νὰ μοιάσουμε τοὺς Ἕλληνες ἐκείνους; Ὑστερα ἀπὸ μὲνα ἄς γράφουν πάλι οἱ Ἕλληνες δίχως τόνους καὶ πνεύματα; ἔτσι θὰ γίνουμε καὶ ἄξιοι τῶν προγόνων μας. Καὶ οἱ ἀπόγονοι θὰ λένε πὺς Σαμοθρακίτης πρῶτος ἔδωκε τοὺς τόνους καὶ Σαμοθρακίτης πρῶτος τοὺς κατέρχησε.

Ὁ συλλογισμὸς αὐτός, σὰν καλὸς σπόρος σὲ γῆ ἔτοιμη νὰ τὸν δεχτεῖ, ἐπίασε καὶ φύτρωσε καλὴ φρούτωσε σὲ κεφάλι τοῦ Φαρδύ καὶ ἐγένε ὄνειρο καὶ δέντρο καὶ τέλος ἔργον. Τόση εἶναι ἡ δύναμις τῆς ἱστορίας καὶ τῆς λογικῆς. Ἡ καταγωγή τοῦ

*) Ἡ ἀρχὴ σὲν ἀριθ. 3^{ος}.

Φαρδύ καὶ ἡ λογικὴ του γέννησαν τὸ βιβλιαράκι «περὶ ἀτόνου καὶ ἀπνευματίστου γραφῆς».

Καὶ βάλθηκε ὁ Σαμοθρακίτης καὶ ἀνοίξε βιβλία καὶ διάδασε, καὶ ὕστερα ἔγραψε ἀρθρα καὶ τὸ βιβλιαράκι του, καὶ πολέμησε μὲ πάθος τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα. Καὶ ὅταν μερικὲς ἐφημερίδες τὸν περιπαίξαν ἢ τότε χτύπησαν γιὰ τὰ γραφόμενά του, αὐτὸς ἀποκρίθηκε σὰ μάρτυς τοῦ Χριστιανισμοῦ ἢ τῆς Ἀλήθειας, καὶ ἔγραψε γράμματα καὶ δημοσίεψε διατριβὰς καὶ γέμισε τὴ ζωὴ του μὲ ταραχές. Καὶ αὐτὸς δούλευε «γιὰ τὴν Ἀλήθεια». Αὐτὸ χρειάζεταν ἡ ἰδιοσυγκρασία του, καὶ τῆς ταίριαζε. Καὶ τόσο τοῦ εἶχε γίνει συνήθεια καὶ πάθος ἡ ἀτονὴ καὶ ἀπνευματίστη γραφὴ πού, καθὼς διηγᾶται ὁ καθηγητὴς ποὺ ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα στὴ Σαμοθράκη γιὰ τοὺς σεισμούς, μ' ἔλη τὴν ταραχὴ του ποὺ σειοῦνταν τὸ σπῆτι του, ὁ Φαρδὺς τοῦ ἔστειλε κάθε μέρα σὲ θωρακωτὸ σημείωσε μὲ παρατήρησεις γιὰ τοὺς σεισμούς, γραμμένες δίχως τόνους καὶ πνεύματα. Καὶ σὲς πὶδ ἀνάποδες περιστάσεις τῆς ζωῆς δὲν ἐξέχνουσε τίς θεωρίες του. Ἀλλ' ἀφοῦ ἦταν ἄξιος καὶ σ' αὐτὲς τίς περιστάσεις νὰ γράφει ἀτάραχα καὶ νὰ παρατηρεῖ καὶ νὰ βαστᾷ σημειώσεις, ἀφοῦ δὲν ἔχανε τὰ συλλογικά του οὔτε στοὺς μεγαλήτερους σεισμούς, πᾶσι νὰ πῇ πὺς τὸ μυαλό του θὰ ἦταν γερό, ὅσο καὶ ἂν οἱ θεωρίες τῆς λογικῆς του δὲν θὰ στέκονταν ἀδιάκοπα ὀρθιές, ἀσάλευτες, ἀθάνατες, συστήματα αἰώνια καὶ ἀφάρτα. Ὅσο καὶ ἂν μοῦ ἐρχεται νὰ τὸ λογαριάσω γιὰ σκιαμαχία τὲ πάθος αὐτὸ ἐνὸς νησιώτη ποὺ ἀπὸ τὸ νησί του κάθεται καὶ πολεμᾷ μὲ λύσσα τοὺς τόνους καὶ τὰ πνεύματα, ὅμως θαυμάζω καὶ ἀθελα τὴν ἐπιμονὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ ποὺ μοῦ θυμίζει τὸ «κῶνειον» τοῦ Σωκράτη ὅπως ἡ λογικὴ του μοῦ θυμίζει τὴν διαλεκτικὴν τοῦ Πλάτωνα.

Ὁ Φαρδὺς εἶναι ἀπὸ τὴν ἴδια φυλὴ καὶ οὐσία μὲ τὸν Πλάτωνα. Καὶ καλὰ ποὺ καταπαύστηκε στοὺς τόνους καὶ στὰ πνεύματα, εἰδεμὴ, μὲ τὴν ἀκράτητη καὶ ἀλύγιστη λογικὴ του θὰ πολέμοῦσε ἄλλα πράγματα πὶδ οὐσιαστικὰ νὰ τὰ χῶσει μέσα σὲ στενὰ συστήματα. Καὶ θὰ ἦταν χαμένος κόπος. Εἶδα μιὰ χειρόγραφη μελέτη του («θηρησκεία καὶ ἐθισμὸς τῶν ὑπὸ τοὺς Τούρκους Ἑλλήνων») ποὺ λέει, ὅπως τὸ εἶχε πῇ καὶ ὁ Χιώτης Κοραῖς, πὺς μὲ τὰ γράμματα («διὰ τῆς ἐξαπλώσεως τῶν φῶτων» δηλαδὴ) θὰ σωθεῖ τὸ Ἑλληνικὸ ἔθνος καὶ πὺς στρατός καὶ ὅπλα καὶ ἐπαναστάσεις δὲ χρειάζονται, πὺς

ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1821 ἦταν περιττὴ ὅσο ἀξιοθαύμαστοι καὶ ἂν εἶναι οἱ ἥρωες τοῦ σηκωμοῦ ἐκείνου. Καὶ ὁ Βησαρίωνας μετὰ τὸ 1453 εἶχε πῇ κάτι τέτοιο γιὰ τὰ γράμματα ποὺ σώζουν τὰ ἔθνη!

Ὅταν ἡ λογικὴ, ἔτσι καὶ ἐνὸς Πλάτωνα, καταγίνεται νὰ σπέρνει ἀμφιβολίες γιὰ τὰ πὶδ δυνατὰ καὶ ἀληθινὰ αἰσθήματα ὅπως εἶναι τὸ αἰσθηματὸς αὐτοσυντηρησίας μιᾶς φυλῆς καὶ νὰ προσπαθεῖ μὲ λόγια καὶ σοφίσματα νὰ κρυφοφαρμακῶνι τὰ πὶδ χρήσιμα καὶ ὑγιεινὰ καὶ ροδοκκόκινα τῆς ζωῆς πράγματα, ὅπως εἶναι ὁ πόλεμος—τότε ἡ λογικὴ εἶναι ἀνωφέλετη, ἀχρηστὴ, ἀσκημη καὶ ἀστεία, καὶ τότε τὴν ποδοπατῶ.

Ἡ διαλεκτικὴ εἶναι τέχνη εὐχάριστη πού, ἐπειδὴ παραρέσει στοὺς Ἕλληνες ἀφρότου ξέπασαν, τὴν σιχάθηκα. Καὶ εἶναι ἡ διαλεκτικὴ ἀρρώστια χειρότερη ἀπὸ τὴν χολέρα ποὺ πάσχιζε ὁ Φαρδὺς νὰ τὴν σπουδάσει καὶ νὰ τὴν πολεμήσει. Εἶναι ἡ διαλεκτικὴ ἀρρώστια ποὺ μπαίνει σὲν ὑγιεινῶν ἀνθρώπων τὰ κόκκαλα καὶ τὰ σαπίζει. Καὶ σύμπτωμά της σοδαρὸ εἶναι τὰ πολλὰ λόγια. Καὶ ἐνῶ τοὺς βλέπεις καὶ εἶναι ζωντανοί, ἀπὸ μέσα εἶναι σάπιοι, σὰν ἓνα σακκούλι χτικιασμένα κόκκαλα, καὶ ἐνῶ ἔχουν ἀντίκρου τοὺς ἐχθροὺς ὀρθιούς ποὺ πολεμοῦν μὲ ὅπλα, αὐτοὶ καθισμένοι προφέρουν λέξεις ἢ σηκώνονται σὲ πόδι γιὰ νὰ βγάλουν λόγους. Καὶ εἶναι γι' αὐτοὺς ἡ διαλεκτικὴ τόσο ἁμορφη καὶ τόσο εὐκολὴ ποὺ βαρυσῶνται νὰ κάνουν καὶ τίποτε ἄλλο.

Τὰ γράμματα εἶναι ἀδιάφορα ὅταν κρίνει κανεὶς γιὰ τὴν τελειότητα ἐνὸς ἀνθρώπου. Τὴς περισσοτέρες φορές μάλιστα καταστρέφουν τὸν ἀνθρωπισμό, γιὰτὶ κάνουν τὸν ἀνθρώπο θεωρητικό. Δὲν εἶναι ἀνθρώπος ὁ θεωρητικὸς, εἶναι κάποιο ἄλλο εἶδος ζῶον. Ἀνθρώπος θὰ πῇ κάτι ποὺ κινεῖται καὶ στοχάζεται, καὶ ὅχι κάτι ποὺ μονάχα στοχάζεται. Καὶ ὅταν ὁ στοχασμὸς τόσο πλαταίνει καὶ φουσκώνει ποὺ πλανάει καὶ πνίγει τὴν ἐνέργεια καὶ τὴν ἀπλὴν ἀκόμα κίνηση, τότε πᾶς ὁ ἀνθρώπος παραμορφώνεται καὶ γίνεται τέρας. Ὅποιος ξεχάσει νὰ περπατεῖ δὲν εἶναι πᾶς ἀνθρώπος.

Κύριε Φαρδύ, ὅχι μὲ τὰ γράμματα παρὰ μὲ τὸν πόλεμον θὰ σωθεῖ τὸ ἔθνος, γιὰτὶ ἔτσι θὰ ξυπνήσει ἀπὸ τὰ ναρκωτικὰ χάπια ποὺ καθημερινῶς τὸ ταΐζουν οἱ γραμματισμένοι του, καὶ θὰ σηκωθεῖ σὲ πόδι καὶ θὰ περπατήσει, καὶ ὅταν εἶναι ἀνάγκη θὰ χτυπήσει. Μὴν πνίγετε σὲ ἁμορφη ἢ ἀτεχνα μαγειρεμένες θεωρίες εἴτε σὲ νοικοκυρεμένα ἢ ἀνοικο-

Γ'.

ΦΟΥΗΤΤΕ

I

Ὁ ρυθμὸς ποὺ κυβερνοῦσε τὴ ζωὴ τοῦ Ὁρέστη γινότανε ὁλοένα πὶδ νευρικός καὶ πὶδ ἀντάρτικος καὶ πὶδ μουγγὰ θανάσιμος. Τὰ νεῦρα του ποὺ τέλιναν οἱ νύχτες μὲ τὴν ἀσπλάχνη ἡδονὴ καὶ οἱ μέρες μὲ τοὺς ἀβάσταχτους λογισμούς, εἶχανε ἐξαιτληθεῖ καὶ ἀδυνατίσει καὶ στὴν παραμικρὴ συγκίνηση λιγοθυμοῦσαν, σὰ νεῦρα γυναικῆς ὕστερικῆς.

Ὅσο διάβαζε γιὰ ἐξετάσεις τόσο ἐνοιῶθε τὴ θεωρία του νὰ σαλεύει καὶ νὰ ραγίζει ἀπὸ τὰ θεμέλια. Ὅ,τι προπάντων ἀναστάτωνε τὸν Ὁρέστη εἶτανε ἡ ἀντιδικότης ἢ βαθεῖα πού ὅσο μελετοῦσε τόσο καὶ τὴν εὕρισκε καὶ πὶδ κυβερνήτρα καὶ δικτυοφενεῦτρα τῆς ζωῆς.

— Πουθενὰ ἢ Ἐλευθερία, ἢ Ἰσότης, ἢ Ἀδερφότητα, εἶπε πηγαίνοντας στοὺς δρόμους καὶ κυτᾶζοντας αὐτὲς τίς τρεῖς λέξεις νὰ δημοκοποῦν καὶ νὰ φωνάζουν ἀπάνω σὲ τόνους τοῖχους τοῦ Παρι-

σιού. Παντοῦ ἢ Σκλαβιά, ἢ ὑποταγὴ σὲ κάποιο νόμο ἀτσάλινο ποὺ σέρνει πάντα, χρυσοστολισμένο, σὰ σφαγτάρι, τὸ ἄτομον σὲ βωμὸ τοῦ Γένους καὶ τὸ θυσιάζει σὲ ἀγνωστους θεούς.

Παντοῦ ἢ Ἀνισότης, ἢ ἐπικράτησις ἢ βάρβαρη καὶ ἀμάλακτη πὶδ δυνατοῦ καὶ τὸ σφάζιμο τὸ ἡδονικότατο τοῦ ἀδύνατου καὶ τοῦ μικροῦ.

Καὶ παντοῦ ἀκόμα τὸ Μῖσος, τὸ γλυκὸ ἀλληλοσπάρραγμα τῶν ἀδερφῶν. Ὅλοι εἶμαστε ἀδερφοί! Ἐτεοκλήδες καὶ Πολυνείκηδες. Καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἀβελ τρέχει ἀκόμα μέσα στοὺς δρόμους καὶ βουᾷ καὶ πλημμυρίζει τίς Πολιτείες καὶ χύνεται καὶ ἀρδεύει τὰ χωράφια—καὶ ὅλα τὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων ποὺ σ' ἀγγίζουσι καὶ σὲ χαιρετοῦνε στάζουν αἷμα ἀδερφικό.

Ὁ Ὁρέστης ἀνατρίχιαζε ἀπὸ ἓνα φόβον πικρὸ ξένον. Τὸ χαντάκι μεταξὺ ἀνθρώπων ἡθικῆς καὶ φυσικοῦ νόμου, ὁλοένα μεγάλωνε, μαυρολογοῦσε καὶ βλάβαινε μπροστὰ του, σὰ στόμα πελώριο, ποὺ ἀνοίχτηκε ἔτοιμο νὰ καταπιεῖ κάθε ἀνθρώπινη χαρὰ καὶ κάθε ἐλπίδα γιοφύρι καὶ συνδιαλλαγῆς. Τώρα μόνον εἶλεπε ὁ Ὁρέστης πὺς καμιά δὲν εἶχε σχέση ἢ Ἀγάπη μὲ τὴν ζωὴ. Κ' ἔτσι ὅλη του ἡ Θεωρία ποὺ βάσει εἶχε τὴν Ἀγάπη, τρέκλιζε καὶ ἔπεφτε.

Φριχτὸ ζετυλιζότανε τώρα τὸ θέαμα τῆς ζωῆς μπροστὰ του: Τὰ φυτὰ συρροαδιοῦνται καὶ παλεύουνε γιὰ ν' ἀρπάξουνε ὅσο μποροῦνε πύότερο φῶς καὶ ἀέρα· τὰ ἔντομα, τὰ ζῶα, οἱ ἄνθρωποι κυνηγοῦνται καὶ σκοτώνονται—πότε φανερά, στήθος μὲ στήθος, σὰν ἐχθροί, πότε κρυφὰ καὶ ἀγκαλιασμένοι μ' ἓνα φιλὶ γλυκὸ, τόσο γλυκὸ, ποὺ σκοτώνει.—Ὡ! εἶναι ἀργά, εἶναι ἀργά γιὰ μὲνα, φοβοῦμαι! Ἡ ζωὴ αὕτη μὲ τρομάζει, δὲν μπορῶ πᾶς νὰ γυρίσω πίσω καὶ νὰ βάλω τὰ νεῦρα μου ἀτσάλι, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ βσταῶνουν τὴ ζωὴ. Τώρα τὰ χέρια μου τρέμουνε ἐνίκανα νὰ ὑψωθῶν καὶ νὰ παραμερίσουν τοὺς ἄλλους καὶ νὰ ρίξουν κάτω ζεστὰ ἀκόμα τὰ πτώματα τῶν ἐχθρῶν καὶ τῶν ἀγχαπημένων γιὰ νὰ πατήσω καὶ νὰ ὑψωθῶ! Τώρα τὰ νεῦρα μου, νεῦρα εἶναι γυναικῆς χλωμῆς ποὺ ἀντικρύζει ξάφνου τὴν πορφύρην φρίκη μιανῆς ταυρομαχίας. Ὅ,τι καὶ ἂν λέω, ὅ,τι καὶ ἂν κάνω, τὰ χέρια μου τὰ σφιγμένα πέφτουνε κομένα κάτω καὶ ζητοῦνε πὶδ σιγαλινὰ καὶ πὶδ τρυφερὰ σαλέματα χερσῶν, χάρδια ζητοῦνε ἀπὸ γυναικεῖα μαλλιά καὶ ἀπλώνονται σακάτικα ζητιανεύοντας ἐλεημοσύνη γιὰ τοὺς μισερὸς καὶ ἀνήμερους. Ὅ,τι καὶ ἂν λέω, μέσα μου κάθεται μιὰ γυναικεῖα χλωμὴ ποὺ κυ-

κύρευτα λογικά συστήματα τὸ αἶσθημα τῆς αὐτο-συντηρησίας καὶ τὴν ἀνάγκη τῆς νίκης κανενὸς ἔθνους καὶ κανενὸς ἀνθρώπου, γιὰ τὰ αἰσθηματικά κρατοῦν ζωντανὸ καὶ ἐλεύθερο τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸν ξεταλειόουν. Ὁ πόλεμος κάνει τὸν ἄνθρωπο, καὶ τὰ ἔθνη εἶναι μιὰ αἰτία γιὰ νὰ πολεμᾷ. Ὁ σκλάβος μονάχα μὲ τὸ νὰ πολεμᾷ γίνεται μὲ τὸν καιρὸ ἐλεύθερος. Καὶ ὁ πόλεμος δείχνει τοῦ καθενὸς σωστὰ πόσο θεωρητικὸς τοῦ ταιριάζει νὰ εἶναι μονάχα.

(Ἀκολουθεῖ)

ΙΔΑΣ

ΤΟ ΩΔΕΙΟ ΜΑΣ

Ἐκάναμε ἐπαγρύπτη. Καὶ εἶπαμε ὅλοι· Ἦρθε καιρὸς πιά νὰ ξεχάσουμε τὸν παλιὸ ἄνθρωπο, τὸν ἄνθρωπο ποὺ δὲν ἔχει τίποτα μέσα του ὑψηλό, καὶ ὠραῖο καὶ πατριωτικὸ, καὶ νὰ βαφτιστοῦμε σὲ μιὰ νέα κολυμπήθρα τοῦ Σιλωάμ, νὰ ξαναγεννηθούμε, ν' ἀφίσουμε καταμέρος κάθε πρόστυχο καὶ ποταπὸ καὶ προσωπικὸ καὶ νὰ ριχτοῦμε ὅλοι μὲ τὰ μοῦτρα νὰ χτίσουμε ἕναν κινούριο, ὁλόχρυσο θρόνο ποὺ ἀπάνω σ' αὐτὸν νὰ βάλουμε νὰ καθίσῃ καμωρῶτῃ καὶ περήφανῃ ἡ Ἑλλάδα.

Καὶ ὅλοι ποῖός λίγο, ποῖός πολύ, ὁ καθένας σύμφωνα μὲ τὴν ἀντίστασι ποὺ μπορεῖ ν' ἀναπτύξῃ μέσα του στὸν παλιὸ ἄνθρωπο, κάτι κάναμε, ἢ δὲν κάναμε, προσπαθήσαμε κάτι νὰ κάνουμε.

Ἀπάνω ὅμως στὴν ἱερὴ καὶ ἄγχι αὐτὴ στιγμή, νάσου καὶ ξεπετάγονται ἀπὸ τὴν ἀφάνεια καὶ τὸ σκοτάδι ποὺ ἦσαν θημένοι σύμφωνα μὲ τὴν ἀξία τους χαλκοπράσινοι, σιχαμεροί, ἐκεῖνοι ποὺ οὔτε ἱερὸ οὔτε ὄσιο ἔχουν μέσα τους, ποὺ γιὰ νὰ ὑπερετήσουνε προσωπικὰ πάθη δὲν τοὺς νοιάζει ἂν θὰ βρίσκουνε μιὰ ἰδέα σὰν καὶ κείνες ποὺ κάνουν τίς ἐπανάστασεις, καὶ ἀρχίζουνε ἕναν πρόστυχο καὶ ἄτιμο—αὐτὴ εἶναι ἡ λέξη—πόλεμο κατὰ τῆς ἀλήθειας καὶ μὲ ψευτεῖς καὶ μπαμπασιές πασαλίζουνε νὰ κρεμάσουν ἕνα μαῦρο σκοτεινὸ πέπλο μπρὸς στὰ μάτια τοῦ κόσμου γιὰ νὰ μὴ μπορῇ νὰ βλέπῃ τὸ φῶς ποὺ ἡ ἀλήθεια, σὰν ἀλήθεια σκορπάζει.

—Καθαρῆστε τὴν κόπρο τοῦ Ἀγγέλου.

Αὐτὴ εἶναι ἡ φωνὴ ποὺ ἀκούγεται ἀπὸ ὅλη τὴν Ἑλλάδα.

Καὶ στὸ πανελλήνιο αὐτὸ σάλπισμα, στὴν πα-

νελλήνικη αὐτὴ εὐχή, ἔχουνε τὴν τόλμη νὰ προβά-λουνε τὴ σιχαμερὴ μούρη τους ἄνθρωποι ποὺ ἔχουνε ἀγκαλιάσει μὲ τὰ δυνάμεις τοὺς χέρια τὸ ντολτσε-φαρνιετισμὸ, τὴν ψευτιά, τὴν ὑποκρισία, καὶ νὰ φωνάξουνε καὶ αὐτοὶ μὲ τὴ λεπτὴ φωνίτσα τους, ποὺ πνίγεται μέσα στὴ φωνὴ τῆς ἀλήθειας.

—Δὲν εἶναι σπουδαῖο πρᾶμα ἂν διώξετε καὶ κανένα ἄξιο καὶ ἱκανό. Φτάνει ἐγὼ νὰ κάνω τὸ γούστο μου.

Ἐνας ποὺ λέει πῶς εἶναι ἐριζοσπάστης, ἰδῶ καὶ κάμποσες ἡμέρες ἐβγήκε σὲ μιὰ ἐφημερίδα, στοὺς «Καίρους», καὶ βρίζει τὸ Ὁδεῖο, γιὰτί, λέει, εἶναι ἕνα ἱδρυμα ποὺ δὲ στέκει στὴ θέσση του.

Ἐριζοσπάστης δὲν εἶναι κείνος ποὺ λέει πῶς εἶναι ἐριζοσπάστης, ἀλλὰ κείνος ποὺ εἶναι στάλη θινὰ ἐριζοσπάστης. Καὶ ἐριζοσπάστης δὲν μπορεῖ ποτὲ νὰ εἶναι κείνος ποὺ δὲν ἔχει τὴν τόλμη νὰ βγῇ μὲ τ' ἀληθινὸ του ὄνομα καὶ νὰ πῇ τσεκουράτα κείνα ποὺ λέει ὅτι ξέρει.

Τὸ κρύψιμο αὐτὸ στὸ σημερινὸ φανερό ἀγῶνα δείχνει ἕναν ἄνθρωπο ἄναντρο. Καὶ ἐριζοσπαστισμὸς καὶ ἄναντρία εἶναι δυνάμεις ποὺ παίζουνε γροθιὲς ἀναμεταξύ τους.

Καὶ λέει ὁ «ἐριζοσπάστης».

Τὸ Ὁδεῖο μὲς δὲν καλλιεργεῖ τὴν ἐθνικὴ μας μουσική.

Ἦθελα νὰ ξέρω ποῖά λέει ἐθνικὴ μας μουσικὴ ὁ ἐριζοσπάστης.

Ἀκόμα δὲ νοιώσαμε κατὰ δυστυχίαν ὅτι ἐθνικὴ μουσικὴ δὲν ἔχουμε. Μάλιστα, κύριε ἐριζοσπάστη, ἐθνικὴ μουσικὴ δὲν ἔχουμε. Ἐχουμε ὅμως μοτίβα ποὺ ἀπάνω σ' αὐτὰ θὰ δημιουργηθῇ ἡ ἐθνικὴ μας μουσικὴ στὸ μέλλον.

Καὶ ἂν ἀκόμα δὲ δημιουργηθῇ ἡ ἐθνικὴ μας μουσικὴ, σ' αὐτὸ δὲ φταίει τὸ Ὁδεῖο.

Τὸ Ὁδεῖο ἔχει σκοπὸ νὰ μαθαίνῃ τὸν ἄνθρωπο μουσικὴ, ὅχι ὅμως καὶ νὰ τὸν κάνῃ μεγαλοφυῆ, γιὰτί οἱ μεγαλοφυῆς γεννιοῦνται, δὲ γίνονται.

Τί φταίει ἤθελα νὰ μάθω τὸ Ὁδεῖο, γιὰτί σὺ, κύριε ἐριζοσπάστη, ἂν εἶσαι μουσικὸς—ἂν καὶ δὲν τὸ πιστεύω αὐτό, γιὰτί ἂν εἴσους δὲ θάγραφες ὅσα γράφεις—τί φταίει λοιπὸν τὸ Ὁδεῖο ἂν σὺ δὲν εἶσαι μουσικὴ μεγαλοφυῆς;

Μέσα ἐπ' τὸ Ὁδεῖο βγήκαν ὅλοι ποὺ ἀράδιασε-στά ἄρθρα σου. Καὶ βγήκαν μ' ὅλα τὰ ἐρόδια ποὺ χρειάζοντοσαν γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ποῦνε πρώτοι καὶ καλλίτεροι στὰ κενσερβаторία τῆς Εὐρώπης.

Ἄν τὴν αὐτὴ μ' ὅλη τους τὴ φωτιά, καὶ τὸ γαλέντο, καὶ τὴν ἐξυπνάδα, καὶ τὴ μόρφωσι δὲ μπόρεσαν ἢ δὲ θέλησαν νὰ βάλουν μὲ τὸ χέρι τους ἕνα μικρὸ ἢ μεγάλο λιθάρι στὸ παλάτι ποὺ πρέπει νὰ χτιστῇ γιὰ νὰ στήσῃ τὸ δικαμαντίνιο θρόνο τῆς ἡθικῆς μας μουσικῆς, φταίει γι' αὐτὸ τὸ Ὁδεῖο;

Φταίει τάχατες τὸ Ὁδεῖο γιὰτί ὁ Σαμαράς ἐ-γινε Ἰταλὸς στὴν ψυχὴ καὶ μὲ Ἰταλικὸ πινέλο ἐξωγράφισε ὅλες τοὺς τίς σύνθεσες; Φταίει τὸ Ὁδεῖο γιὰτί ὁ Ναπολ. Λαμπιέρ δὲν μπόρεσε νὰ γίνῃ οὔτε Ἰταλός, οὔτε Γάλλος, οὔτε Γερμανός, οὔτε Ἑβραῖος, οὔτε Ρωμῖος στὴν ψυχὴ, στὸ αἰσθημα, καὶ ὅλη του ἡ δημιουργικὴ του ἐργασία εἶναι κρημνιστὴ δεικαριὰ τραγουδάκια ποὺ ἂν τὰ στίψῃς ἔλα μαζί δὲ θὰ βγάλῃς μιὰ πατούσα ἀπὸ μιὰ σύνθεσι τοῦ Καλομοίρη;

Καὶ μπορεῖ τὸ Ὁδεῖο νὰ καμαρώνῃ γιὰτί ὁ Καλομοίρης ποὺ σπούδασε στὸ ἐξωτερικὸ, καὶ στὸ ἐξωτερικὸ ζῇ, εἶναι πιά Ἑλληνας στὴν ψυχὴ καὶ στὸ αἰσθημα, καὶ στὸ ὄψος, καὶ στὸ χρῶμα, καὶ στὴν ἐμπνευσι, ἀπὸ κάθε ἄλλον Ἑλληνα μουσικόν;

Καὶ φταίει τὸ Ὁδεῖο γιὰτί ὁ κ. Γ. Λαμπιέρ δὲν ἐγεννήθηκε γιὰ μουσικὸς ἐγινε μουσικὸς;

Καὶ μπορεῖ νὰ καμαρώνῃ τὸ Ὁδεῖο γιὰτί ὁ Λάβδας ποὺ ἐσπούδασε μονάχος του τὴ μουσικὴ, χωρὶς νὰ πᾶν σὲ κανένα ξένο ἢ ντόπιο κενσερβα-τόριο, ἐφτεῖκεσε τὴ Μαντολινάτα καὶ μὲ τίς συνθέ-σεις του τίς Ἑλληνικὲς, τίς ἐμπνευσμένους, τίς γραμ-μίνους ἀπάνω σὲ μοτίβα Ἑλληνικά, ἔβαλε τὰ γυαλιὰ σὲ πολλοὺς ποὺ περπατοῦνε φουσκωμένοι σὰν κοῦρ-κι, νομίζοντας πῶς κάτι ἀξίζουνε;

Ἄν δὲν ἔχουμε σήμερις ἐθνικὴ μουσικὴ, τέπα καὶ παραπάνω. Φταίμε μεῖς. Γιὰτί ἐμεῖς καταντή-σαμε τὴν Ἑλλάδα σὲ τέτοια χάλια ποὺ νὰ μὴ μπορῇ νὰ βγάλῃ οὔτε ἕνα μεγάλον ποιητὴ, οὔτε ἕνα μουσικόν, οὔτε ἕναν πολιτικόν, οὔτε ἕνα ζωγράφον.

Ὅσους εἶχαμε πεθάνανε. Καλλήτερου; δὲ βλέπω πούθενά.

Βλέπετε πούθενά κανένα νέο Σολωμό, κανένα νέο Βαλαωρίτη, κανένα νέο Παλαμά, κανένα νέο Καλομοίρη, κανένα νέο Λαυράγγη, κανένα νέο Ἀλέξ. Κουμουνοπούλου, Ἐπχμ. Δελιγεωργίου, Θ. Γασ.

τάζει τὰ βουνὰ καὶ τὴ θάλασσα καὶ τὴν ἀγάπην καὶ τὸ θάνατο καὶ κλαίει...

Ἔτσι ποὺ τοῦ ξεσκεπάστηκε ξάφνου τὸ θέαμα τῆς ζωῆς, ὁ Ὁρέστης δὲν μποροῦσε νὰ τὸ βαστάξῃ. Πολύ δυνατὸ καὶ ἀψι κρασί εἴτανε γιὰ τὸ ντελικάτο κεφάλι του. Τρίκλιζε σὰ μεθησμένος.

Πῆρε τὸ βαποράκι τοῦ Σηκουάν καὶ πῆγε τὸ ἀπόγευμα στὴν ἐκκλησίαν νὰ δεῖ λίγη πρακινάδα, ν' ἀλαφρώσῃ.

Δέντρα παντοῦ καταπράσινα καὶ ταντέλες ἡ-συχινες ἀπάνω στὴ γῆ. Χελιδόνια ποὺ γυρίσανε ἀπὸ τίς ζεστὲς στεριές καὶ κρατοῦνε ἀπάνω στὰ φτερά τους ὅλες τίς φλογερὲς ἐλπίδες τοῦ καλοκαι-ριοῦ. Μιὰ γλυκὴ νύκτα παντοῦ: στὰ δέντρα, στὰ πουλάκια, στὶς πεταλούδες, στὰ νερά. Σὰ νὰ μὴν τὸ προσμένανε ποτὲ τους αὐτὸ τὸ θέαμα τοῦ Ἀπρίλη. Ὅλα σκατισμένα, εὐτυχισμένα ἀπὸ τὸν ἀνέλπιστο γυρισμό. Ὅλα γελοῦσανε. Καὶ τὸ βράδι ὅταν γύρισε σπίτι του ὁ Ὁρέστης—ποτὲ δὲ θὰ ξε-χάσῃ ἐκεῖνο τὸ βράδι!—ἡ Χρυσούλα εἶχε ἀνάψει τὴ λάμπα καὶ τὸ δωμάτιο εἴτανε τριανταφυλλὶ καὶ μαῦρο. Καθότανε μπροστὰ στὸ πιάνο καὶ εἶχε τὸ νοῦ τῆς ἀλλοῦ. Εἶχε τὸ νοῦ τῆς μέσα τῆς ἐπου-ῆ ἀπελπισία σὰν ἀράχνη βουδύπλακε νύχτα καὶ

μέρα, νύχτα καὶ μέρα, ἕνα μεγάλο-μεγάλον δίχτυ. Σὰν πεταλούδιττες πιανόντανε καὶ πεθαίνανε ἀπάνω του ὅλες τίς οἱ ἐλπίδες. Γλιστροῦσε πρὸς τὸ θά-νατο ἡσυχία, ἡσυχία, χωρὶς ὄρυθο καὶ ἄγρια ξεφω-νιὰ, χωρὶς ἀνασηκώματα χειρῶν θεατρικά, χωρὶς μελοδραματικὰ ξελαρυγγίσματα.

Πέθαινε ὅπως πέθαινον τὰ λουλούδια, ὅπως πέθαινον οἱ ὄρτες τῶν ἡλίων, πέθαινε ὅπως πε-θαίνουν ὅλα τὰ ἔμφορα καὶ ντελικάτα ποὺ δὲν ἀντέ-χουν ἐδῶ ἀπάνω στὸ θούεστο γλέντι τῆς βάρβα-ρης ζωῆς.

Ὁ Ὁρέστης τόσο καιρὸ δὲν ἔβλεπε τίποτα. Μόνο τὸ βράδι ἐκεῖνο, ὡς ἔπεσε στὸν καναπέ κου-ρασμένος, σήκωσε τὰ μάτια καὶ τὴν εἶδε. Τὸ φῶς τῆς λάμπας ἔτσι ποὺ χυνότανε ἀπάνω τῆς καὶ ἀνο-φώτιζε τὴν κατατομή τῆς, εἶδει τὴ μεγάλη κα-ταστροφὴ τοῦ Κοήμου. Εἶχε λιώσει... Σὰν ἀπὸ σεντέφι εἶχε καταντήσῃ τὸ κορμάκι τῆς, σεντέφι ψιλοδουλεμένο ἀπὸ τὸ ὑπομονετικὸ ἀργοκύννητο χέρι τοῦ Πάνου.

II

Ἡ Χρυσούλα ἐνοίωσε ἀπάνω τῆς τὰ μάτια τοῦ

Ὁρέστη καὶ κοκκίνισε καὶ σήκωσε δειλὰ δειλὰ τὸ κεφάλι καὶ τὸν κύαξε. Τὰ μάτια τῆς γύρω εἶ-χανε τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνον ἀγέρινον κύκλο ποὺ ἔχουνε τὰ μάτια τῶν ἐτοιμοθάνατων καὶ τῶν λιγόντρονων.

Χιμογελάσανε μὲ πίκρα ὡς σμίξανε οἱ ματιές τους, ἔπειτα χαμηλώσανε καὶ οἱ δύο τὸ κεφάλι στε-χωρημένοι.

(—ὦ, νὰ μπορῶσα νὰ κρυφθῇ τὸ μέτωπό μου στὰ γόνατά σου ἀπόψε καὶ νὰ κλαῖω! Κατρακυλῶ καὶ καθήμερη καὶ ξεθεωρῶ τὰ χρώματα τῆς ζωῆς μου καὶ τὰ δαμάκη βελία λυγίσανε καὶ τώρα σωρεύσαν κάτω τὴν ψυχὴ μου. ὦ! νὰ μπορῶσα νὰ κρατηθῶ ἀπὸ τὰ γόνατά σου καὶ νὰ μὴν πέσω! νὰ μὴν πέσω!)

Μιὰ τρελλὴ ἐπιθυμία τότε κυρίεψε νὰ τὴ χα-δέψῃ, νὰ χαδευτεῖ, νὰ νοιώσῃ τὰ χέρια τῆς ἀπάνω του, νὰ νοιώσῃ τὴν καρδιά τῆς νὰ χτυπᾷ, νὰ σπασταρίζῃ σὰ σπαρμένη, μέσα στὴ φούχτα τοῦ χεριοῦ τοῦ.

Σηκώθηκε καὶ στάθηκε ἀποπάνω τῆς καὶ δὲν τοῦλοῦσε. Ἡ Χρυσούλα ἔτρεμε σὰν ντελικάτα λου-λούδια ποὺ κρυώνουν καὶ φθάνουν κάτω ἀπὸ τὸ κοφτερό δρεπάνι τοῦ νέου φεγγαριοῦ. Ὁ λαϊκὸς τῆς ἔφειγε ἀπὸ τὴ νυχτικὴ τῆς μαλακὴς καὶ χρυσο-

Ζαΐμη, Β. Βούλγαρη, Γ. Κωλίττη, κανένα Γκούζη, κανένα Λύττα;

..

Και τώρα έρχομαστε σ' ένα άλλο ζήτημα.

Το 'Ωδείο, λέει ο Ριζοσπάστης, δεν υποστηρίζει τους Ρωμειούς μουσικούς. 'Ο κ. Νάζος, λέει, δε χωνεύει τους Ρωμειούς.

Μά ο Βελούδιος, ο Μανωλάτος, ο Χωραφάς, ο Παπαγεωργίου, ο Γιαννιόπουλος, ή Θεοδωροπούλου, ή Χωραφάς, ή Βλάχου, ή Δέλλη, ή Μπουσεντούρη (Γεωργακοπούλου), ο Οικονομίδης, ο Καίσαρης και τόσοι άλλοι τ' είναι; Τούρκοι ή Έβραίοι; Δέ σπουδάζανε μέσα στο 'Ωδείο; Μίσαν απ' αυτό διέβγχανε;

'Αλλά ξέχασα, ο ριζοσπάστης δε βλέπει σε κανένα απ' αυτούς τόση δα αξία. 'Ας είναι.

'Εχει, λέει, και ξένους καθηγητές. Τι ήθελε τάχατες να κάνει ο Νάζος; Να πάρη, λέει ο ριζοσπάστης, τους δικούς μας.

Ποιούς δικούς μας; Δεν είπε και στον Καλομοίρη και στο Λαμπρινό και στον Καζαντζή και στον Κουλούρη και στο Λαυράκη να μείνουν καθηγητές στο 'Ωδείο; Κανένας όμως απ' αυτούς δε δέχτηκε. Και δε θα είσανε αλλήνοι καλλιτέχνες; Αμα δεχόντουσαν. Γιατί σε τόπο που υπάρχουν τέτοιοι ριζοσπάστες δεν μπορούν να ζήσουν καλλιτέχνες και όταν μάλιστα οι καλλιτέχνες αυτοί λέγονται Καλομοίρηδες και Λαμπρινοί.

Το γιατί δεν πήρε το Γ. Λαμπρινό ξέρω και γώ ποιόν άλλον, δε θα πη πως είναι μισέλληνας ο κ. Νάζος. 'Αν τους έπαιρνε, τότε θα έδειχνε πως είναι μισέλληνας, γιατί οι άνθρωποι αυτοί μπορεί να είναι χρυσοί και αξιοί για κάθε άλλη δουλειά, δεν είναι όμως και για μουσικοί. Να τους πάρη λοιπόν και να τους βάλη να στραβόσουν τους μαθητές, θα έδειχνε τότε και μανάχα τότε, πως είναι μισέλληνας.

..

Και τεντώνει το λαιμό του σαν κόκορας που θέλει να φωνάξη ο ριζοσπάστης και λέει:

Μά στο 'Ωδείο οι μνηστήδες μαθαίνουν Γερμανική μουσική, ενώ έπρεπε να μαθαίνουν Ιταλική, γιατί ο χαρακτήρας ο δικός μας μοιάζει πιο πολύ με τον Ιταλικό χαρακτήρα.

μελάχροινος και ώριμος, σαν κάποια φρούτα μελοστάλαχτα που λιώνουνε ως τους άγγιζουμε τα χείλια. Τα στήθια της σκλεύανε κάτω από τη ρόμπα της, άήσυχα. Κάτι γλυκότατο έσταξε στην ψυχή του 'Ορέστη. Τα στήθια της.. Πόσον καιρό είχε να δει τα στήθια της; Και τις απαλάμες των χειρών του γκργαλοδσε ή ανάμνηση της στρογγυλάδας τους...

(—'Ω! πώς μοιάζουνε τα στήθια της με χνουδωτά, ζευγαρωτά ροδάκινα, που κρύφτουνται κοκκινίζοντας από ντροπή κι ωριμότητα σε κάποια μουσική, βαθύηχοτη γωνιά μισομύχου περιβολιού!..)

Και δε βάζαζε πιά κι άπλωσε το χέρι του τρεμάμενο (σά να το άπλωνε πρώτη φορά άπάνω της) κι άρχισε σεστό κι άπαλότητα να χιδεύει τα μαλλιά της Χρυσούλας.

'Εκείνη σώπαινε. Τρεμάμενη. Κκι ξαφνικά, χωρίς να το θέλει, χωρίς να μπορεί να κρατηθεί, ξέσπασε σε κλάμα.

— Σώπα...σώπα, Χρυσούλα.

— 'Ορέστη μου! 'Ορέστη μου!

Είτανε χλωμή, πετάχτηκε άπάνω, μά δεν μπόρεσε να σταθεί κ' έπεσε στον καναπέ. Τα γό-

'Αξιος ο μισθός του. Τη στιγμή που οι 'Ιταλοί, που έχουνε δική τους μουσική, που βγάλανε δασκάλους στη μουσική σαν τον Παλεστρίνα, το Ροσσίνι, το Δονιζέτι και τόσους άλλους, άνοιγουνε τα χέρια τους κι άγκαλιάζουνε τη Γερμανική μουσική, τη μουσική της άρμονίας και της μελωδίας της λεπτής, την άληθινή μουσική, τη στιγμή που οι νέοι δασκάλοι, από το Μπέρτο έσχυε το σημερινό Πουτσίνι, γεμνίζουσε στις σύνθεσές τους, γιατί καταλάβαινε πως μουσική άληθινή δεν είναι κείνη που διευτώνεται στο άισθημα, αλλά στο πνεύμα, τη στιγμή που όλος ο κόσμος βγάζει με σεβασμό το καπέλλο του μπρός στην Ιεροτελεστία που γίνεται κάθε χρόνο στο Μπαυρόιτ, τη στιγμή που η Γερμανική μουσική έδιωξε και από την όπερέττα έκτομα τη Γαλλική και την 'Ιταλική, βγάνει ο Ριζοσπάστης στην 'Ελλάδα και λέει τί; Να σουβλιστούν όλοι μέσα στο 'Ωδείο γιατί μαθαίνουνε τον κόσμο Γερμανική μουσική.

..

'Εχουμε επανάσταση; Ζητάμε τον καθαρισμό; Διέ θα τον πιτύχουμε ποτέ, α δεν άρχισουμε από κάτι τέτοιους ριζοσπάστες.

Θ. Ν. ΣΥΝΑΔΙΝΟΣ

ΜΑΝΩΛΗΣ ΚΑΛΟΜΟΙΡΗΣ

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΩΝΗ ΜΕ ΠΙΑΝΟ

Τυπωθήκανε στη Λειψία και πουλιούνται στα γραφεία του «Νουμά».

α') ΠΟΙΗΝ ΜΑΛΑΚΑΣΗ:

- 1) Στην ά έμνη καρφωμένα . Δρ. 1.—
- 2) Τραγουδάκι » 1.—
- 3) Στη νήσο πέρα ο πύργος της 'Αθώ-
ρητης » 1.—

β') ΠΟΙΗΝ ΑΔΕΣ. ΠΑΛΛΗ:

- 4) Μολιδιατίσσα Δρ. 1.—
- 5) Μισιριώτισσα » 1.—
- 6) Ρουμελιώτισσα » 1.50
- 7) 'Αφροδίτη » 1.50
- 8) Χαίστε χυρδε » 1.—
- 9) Μικρούλα » 1.50
- 10) Στον 'Εποπα (μαλλιάρικά Πόπ!) Χαρίζεται.

'Όλα μαζί ένας τόμος δρ. 5.

νατά της λύσανε από τον τρόπο κ' ή καρδιά της λιγωνότανε από τον πόνο κι από την εύτυχία. Είχε πέσει πίστομα άπάνω στον καναπέ ο 'Ορέστης γονατισμένος μπροστά της την άγκαλιάζε από τη μέση κ' εκείνη άφηνε τα μάτια της να τρέχουνε εύτυχισμένα. Καί μια γλυκότατη τρεμούλα σείουσε το κορμάκι της. Κι ο 'Ορέστης πήρε τα χέρια της τα μικρούλα, τ' άγισ, τα κρένικα και τ' άσπριζε άπάνω στα μηλίγγια του κ' έπειτα τα φιλούσε σιγά σιγά, χωρίς θόρυβο, στις απαλάμες του. Κ' ή Χρυσούλα σώπαινε κ' ήσύχαζε, σήκωσε τα μάτια της και κύταζε τον 'Ορέστη και χαμογέλασε. Αυή δάκρια μεγάλα κρεμόντανε ακόμα στις άκρες των ματιών της και τρεμποκίχανε κι αυτά και γελούσανε, σά δροσούλα.

— Πόσο είσαι καλός. . Πόσο είσαι καλός, 'Ορέστη μου...

'Η ψυχή της όλη μοσκοβολούσε κ' έκλαιε σαν περιβόλι, ύστερα από βάρβαρες και ξαφνικές χυνοπαριάτικες μπόρες. Μια έλπίδα άπέρχοντη γλυκοσφιχτόζωσε την ψυχή της, σαν ούράνιο τόξο.

— Πόσο είσαι καλός. . Πόσο είσαι καλός, 'Ορέστη μου!

'Απόξω από το παραθυρο μερικά δέντρα ύψω-

Ο "ΝΟΥΜΑΣ",

ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΕΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ ΧΡΟΝΙΑΤΙΚΗ

Για την 'Αθήνα Δρ. 8.— Για τις 'Επαρχίες δρ. 7

Για το 'Εξωτερικό δρ. χρ. 10.

Για τις επαρχίες δεχόμαστε και τρέιμνες (2 δρ. την τρέιμνια) συντρομές.

Κανένας δε γράφεται συντρομητής α δε στείλει μπροστά τη συντρομή του.

10 λεπτά το φύλλο λεπτά 10

Τα περασμένα φύλλα του Νουμά πουλιούνται στο γραφείο μας στη διπλή τιμή.

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ. Στα κιάσκια (Σύνταγμα, 'Ομόνοια 'Εθν. Τράπεζα 'Υπ. Οικονομικών, Σταθμός Τροχιάδρου (Ακαδημία), Βουλή, Σταθμός ύπόγειου Σιδηροδρόμου 'Ομόνοια), στο κιάσκι Γιαννοπούλου (Χαυτεία), στα βιβλιοπωλεία 'Εστίας Γ. Κολάρου και Σακέτου (άντικρυ στη Βουλή).

Στην Κέρκυρα, Πάτρα και Βόλο, στα Πρακτορεία των 'Εφημερίδων, στον Πύργο στο βιβλιοπωλείο του κ. Κ. Βαρουξή.

ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ

'Ο «Στρ. Σύνδεσμος» και το Κεφάλαιο—Οι κοινωνιολόγοι—Οι δικοί μας στο «Σύνδεσμο»—'Ο κος 'Αμβρόσιος της Λάρισσας.

ΤΟ άρθρο του «Στρ. Συνδέσμου» που δημοσιεύτηκε στο «Χρόνος» της Τρίτης τελιώνει έτσι:

«Όταν λοιπόν προσεχώς από των σπληνών τούτων άποδειχθή τί κατεργάσατο και τί κατεργάζεται το Κεφάλαιον και όποιος άληθούς καταστροφής έγένετο πρόξενος, τότε έλπίζομεν να πεισθώ ο 'Ελληνικός λαός ότι δεν τελεί υπό Συνταγματικών πολιτευμα και δεν διοικείται αντιπροσωπευτικώς, αλλά στενάζει υπό το Κεφάλαιον και διοικείται κατά την βούλησιν και το συμφέρον του Κεφαλαίου τούτου, όπερ έκπροσωπείται παρά Τραπεζών και 'Εταιριών και διόθεν Βιομηχανιών».

'Ο παράγραφος αυτός έρχεται να επικυρώσει όσα είπαμε στο περασμένο φύλλο για το έργο του «Στρ. Συνδέσμου», που άρχίζει τώρα τελευταία κάπως ν' άπλώνεται σε άνοιχτότερους όρίζοντες. Απλ. κείνοι που κάμανε την επανάσταση βλέπουνε και βριόκουνε σιγά σιγά πως ή άόρημη της κακορίζικας μας δεν είναι μοναχά το πως δεν έχουμε

νόντανε τόσο πράσινα, τόσο πράσινα, που δινανε την έλπίδα στην καρδιά της πως θα ξαναθίσει πάλι. 'Ενα άγεράκι βακιδινό έμπαινε μέσα κι άπαλοφούσκωνε τις κουρτίνες. Μια καλοσύνη ταπεινή έσταξε από τον ούρανό στα δέντρα, στις στήγες των σπιτιών, στα μάτια, στα δάχτυλα. 'Ο 'Ορέστης κύταζε το στόμα της Χρυσούλας τ' άχτυλιδωτό και γλυκομίλητο.

Κ' εκείνη είτανε μια τρεμούλα όλη. 'Εκρυψε άνάμεσα στα γόνατά της ο 'Ορέστης το πρόσωπο, κ' εκείνη προσπαθούσε να τότε σηκώσει και να του λευτερώσει το κεφάλι και να φράξει με τα χεράκια της το στόμα του, μην τύχει και πεί ο Πολυαγαπημένος κανένα γλυκό λόγο και πεθάνει από τη χαρά της ή Πολυαγαπημένη.

— Συχώρεσέ με, Χρυσούλα μου. Συχώρεσέ με.. Σ' άγκυρώ!

Πετάχτηκε άπάνω ή Χρυσούλα τρομαγμένη.

— Σώπα! Σώπα! Μ' έπείθινεις!

Τόσον καιρό τώρα διφολαχταρούσε λίγα γλυκά του λόγια και τώρα που τάβλεπε πλημμύρα ν' άναρουν στα χείλια του και να θέν να ξεχυθούν μπροστά της, ένας φόβος βρήκε την κατασκέπασε κ' ήθελε να φύγει, να φύγει και δεν μπορούσε.

στρατό και στόλο, μὰ καὶ κατὰ ἄλλο πού πρέπει νὰ τὸ ζητήσουμε ἀλλοῦ, σὲ βαθύτερες καὶ ὀπωδὴ-ποτε γενικώτερες πηγές. Κι ἀρχινῆσαν νὰ ψάχνουνε καὶ μὲ τὸ ψάξιμο θὰ βρεθεῖ στὸ τέλος ἡ ρίζα τοῦ κακοῦ.

Σήμερα, μ' αὐτὸν τὸν παράγραφο, πού εἶναι ἕνας εἶδος προκήρυξη, τὴ βγάζουν ἀπὸ τὰ στρατιωτικὰ σύνορα τὴν ἐπανάστασι, τὴ γενικεύουνε, σπκῶνουν τὴ σημαία τῆς κοινωνικῆς ἐπανάστασης.

Καρτερούμε τώρα νὰ δοῦμε ἂ θὰ κάμουν ὁ, τι μᾶς τάζουν κι ἂ δὲ μείνουν κούφιος φοδέρης τὰ λόγια τους.

★

ΜΑΣ δείχνει καὶ κατὰ ἄλλο πρηγορητικὸ αὐτὸς ὁ παράγραφος. Πῶς μέσα στὸ «Στρ. Σύνδεσμο» ὑπάρχουν καὶ κοινωνιολόγοι. Καὶ οἱ κοινωνιολόγοι αὐτοὶ δὲν κοιμῶνται, μὰ δουλεύουν. Καὶ δουλεύουν ἀποτελεσματικά. Καὶ ζητᾶνε κατὰ νὰ κάμουν, κατὰ νὰ πιτύχουν. Καὶ θὰ νὰ πιτύχουνε.

Ὁ «Στρ. Σύνδεσμος» τὸ δὴλωσε ἐλοστρόγγυλα ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἀρχῇ. Δὲν μπορεῖ νὰ τὰ ξέρει ὅλα, δὲν μπορεῖ νὰ προβλέψει γιὰ ὅλα. Καὶ κάλεσε ὅλες τὶς κοινωνικὲς τάξεις κι ὅλα τὰ ἀπαγγέλματα σὲ συνεργασία. Οἱ κοινωνιολόγοι ἀκούσανε τὸ κάλεσμα τοῦ καὶ τρέξαν. Καὶ νᾶ, σήμερα μὲ ποῖόν τρόπο μᾶς φανερώνονται.

★

ΩΣΤΟΣΟ μέσα στὸ «Στρ. Σύνδεσμο» ὑπάρχουν κι ἀρκετοὶ δικοὶ μας, καὶ μάλιστα ἀπὸ κείνους πού βρίσκονται στὴν πρώτη γραμμῇ. Ἀκούσατε ὁμῶς ὡς τὴν ἀπολογία γι' ἀπλοῦστεμα γλώσσας καὶ γι' ἀναμόρφωση Παιδείας;

Ἡ βουδεμάρ' αὐτὴ δὲ δικαιολογεῖται ἀλλιώτικα: Ἡ θὰ φοβοῦνται νὰ πῶνε τὴ γνώμη τους ἢ θὰ καρτεροῦνε τὴν ἀράδα τους γιὰ νὰ μιλήσουν.

Ἄν εἶναι τὸ δεύτερο, δὲ βιάζεται καὶ τόσο. Καρτεροῦν αὐτοὶ, τοὺς καρτεροῦμε καὶ ἐμεῖς. Μὰ ἂν εἶναι τὸ πρῶτο, βάλ' του ρίγανη. Οἱ δημοτικὲς στάδες πού ἐπαναστατήσανε χρόνια καὶ χρόνια πρὶν τὸ συλλογιστοῦν καὶ ἀκόμα οἱ ἁξιωματοῦχοι νὰ βγοῦνε στὸ Γουδί, εἶναι ἀπελπιστικὸ νὰ βουδαινοῦνται καὶ νὰ κάθονται μὲ σταυρωμένα τὰ χεῖρα σήμερα πού καὶ τὰ πῖθ συντηρητικὰ στοιχεῖα τῆς χώρας κοινοῦνται καὶ δείχνουν πῶς κατὰ κάνουν κι αὐτά.

★

Ο ΔΕΣΠΟΤΗΣ λοιπὸν τῆς Λέρισσας, ὁ κύρ Ἀμβρόσιος, ἐπαναστήθηκε κι αὐτὸς καὶ φοβερίζει πῶς θὰ ξεσκεπάσει τὰ πλῆρη τοῦ κλήρου μας, καὶ θὰ ζητήσει τὴν «ἐκκαθάρισιν» τῆς ἐκκλησίας, καὶ θὰ κάμει καὶ θὰ δείξει.

Πολυκαλά. Νὰ τὸν ἀκούσουμε καὶ τὸ Σεβασμιώτατο. Μὰ οἱ πρῶτες κραυγὲς τοῦ δὲ μᾶς ἐνθουσίασανε καὶ τόσο. Μᾶς παινεύτηκε πῶς πρῶτος ἢ ἀφεντιά τοῦ ἀφόρησε τὰ μεταφρασμένα Βαγγέλια καὶ «διδέει» τὸ μεγάλο ἐθνικὸ κίνημα. Ἐπειτα, λέει, ἀπὸ τότε ἡ Μητρόπολις πού εἶναι ὄργανο τῆς Αὐλῆς (πού εἶναι κι αὐτὴ Σλαβικὸ ὄργανο!) τὸν πολεμεῖ μὲ λύσσα καὶ ζητᾶ νὰ τὸν βγάλει ἀπὸ τὴ μέση! Διὰ τὸ Σεβασμιώτατος μιστριωτίζει ἐλεεινὰ.

— Σώπα! Σώπα! Μὲ πεθαίνεις!

Ἀπλῶς τὸ χέρι τῆς τοῦ φιλονεικίου νὰ τοῦ φράξει τὸ στόμα. Κι αὐτὸς τ' ἄρπαξε καὶ τὸ γλυκοφιλοῦσε καὶ ἔλεγε:

— Ὁχι, Χρυσούλα, ἄφηνε... Ἡ καρδιά μου πνίγει με! Ὅλα σου τὰ μαρτύρια τὰ ξέρω. Τὴν καλοσύνη σου, τὴν ἀγάπην, τὸ ἔλεος.

— Σώπα! Σώπα! Μὲ πεθαίνεις... Ἐγὼ μὲ λέξη περιμένα. Καὶ τώρα... Ὁχι! Ὁχι! μὴ μοῦ μιλεῖς τόσο γλυκά. Θὰ σπάσω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς χαρᾶς... Ὁρίστη, λυπήσου με!

— Φάνηκε σκληρὸς. Τσακίστηκε ἡ ζωὴ σου μέσα στὰ χεῖρά μου... Συχώρεσέ με...

Μαζεύτηκε ἡ Χρυσούλα τὴν ἀπάνω στὰ γόνατα τοῦ Ὁρίστη καὶ μὲ ἀνάγκη ἀκατανίκητη τήνε κυρίεψε νὰ ὑποταχθεῖ, νὰ σκύψει, νὰ γενεῖ μικροῦται καὶ νὰ χαθεῖ μέσα στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ Ὁρίστη σὰν κούκλα. Ἐχε πλεγμένα γύρω στὸ λαιμὸ τοῦ τὰ μπράτσα τῆς καὶ τοῦ μιλοῦσε κι ὅλο τῆς τὸ κορμὸν ἀπαρτάρει ἀπὸ τὴν πολλὴ χαρὰ. Ἐνας πурετός φλόγιζε τὸ αἷμα τῆς καὶ τὰ δάχτυλα καὶ τὰ λόγια. — Σ' ἀγαπῶ! Τί μὲ μέλει πῶς μὲ ρήχνεις κάτω καὶ μὲ τσαλαπατεῖς καὶ μὲ πεθαίνει; Ἐπὶ μαχαίριζα ἀπάνω στὴν καρδιά μου ἢ

Κ' ἕνας ἄνθρωπος πού μιστριωτίζει δὲν μπορεῖ νὰ κάμει ἐπανάστασι. Εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ βγεῖ αὐρίο. (καὶ, θαρροῦμε, βγήκε κιόλας) ὁ Μιστριώτης καὶ νὰ πῇ πῶς θὰ πολεμήσει τὸ σχολαστικισμό.

Γιὰ νὰ μᾶς πείσει ὁ κύρ Ἀμβρόσιος πῶς ἀληθινὰ ἐπαναστάτης, ἔπρεπε νὰ μᾶς δηλώσει πρῶτα τὰ κόλπου:

1) Πῶς ἄσκημα ἔκαμε νὰφορίσει τὰ μεταφρασμένα Βαγγέλια καὶ πῶς ὅσα εἶπε τότε γιὰ Σλαβούς, γιὰ ῥούθλια καὶ γι' Αὐλικὲς μηχανορραφίες εἶχανε καλοκύβια καὶ

2) Πῶς εἶναι ἔτοιμος, γιὰ νὰ γίνῃ σωστή ἡ «ἐκκαθάρισις» τῆς Ἐκκλησίας, νὰ παρτιτθεῖ πρῶτος ἢ ἀφεντιά τοῦ ἀπὸ τὸ δεσποτισμὸν.

Τὸ δεύτερο πού τοῦ ζητᾶμε εἶναι λίγο σκληρὸ, μὰ δὲν ἔχει νὰ ζημιωθεῖ τίποτε. Ἄν ἀποδειχθεῖ, ὅστερ' ἀπ' αὐτὰ πού λέει πῶς θὰποκαλύψει, ἄξιος γιὰ τὸ δεσποτισμὸν, τὸν κάνουμε καὶ Πατριάρχη μας.

ΦΥΛΛΑΔΕΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΔΗΜΟΥ*

B'.

Ο ΜΠΡΑΤΜΗΣ

Οἱ πιώτεροι πού ἀλλαξοπιστήσανε στοὺς σκοτεινοὺς μας καιροὺς, τῶκαμαν ἀπὸ φόβο νὰ μὴ χάσουν τὸ εἶναι τους, νὰ μὴ ψυθῶνεν στὴ σούβλα! Ἄφησε τὰ κινδύα. Ἐκεῖνα δὲν ἔφταιγαν, ἂν ἄρχιζαν τὴ ζωὴ τους φοβιταίρικα λαγουδάκια καὶ τὴν τελειόνανε Γενίτσοροι φοβεροί, ἔφταιγαν οἱ γονεῖς τους, πού δὲν ἤξεραν ἀπὸ ποῖν ἄκρη πίνανται τὸ σπαθί. Μὴν τὰκούς αὐτὰ πού μᾶς τσαμπουνίζουν οἱ δασκάλοι γιὰ τὴ μαύρη τὴ Μοῖρα πού βύθισε τὸ ἔθνος σὲ μύρια βάσανα καὶ μαρτύρια. Αὐτὰ ὁμῶς τὰ λέμε ἄλλη φορὰ. Ἄς ἔβρουμε στὸ Μπρατμή.

Ἐῖτανε Ρωμιὸς ὁ Μπρατμής, μὰ μὲ τὴ βίη αὐτὸς δὲν τοῦρκεψε. Καὶ μὴτε παιδομαζεμένους δὲν εἶταν. Ἡλία τὸν ἔλεγον. Ὁ χαδεμένος ὁ γυιὸς ἐνὸς Προεστοῦ. Πλούσιος ὁ πατέρας τοῦ. Ὡς καὶ οἱ τοῦρκοι τονε φοβοῦνταν. Ἀπὸ κείνους τοὺς Προεστοὺς πού μιλοῦσαν τοῦρκενικὰ, ἔφταιγαν καὶ γλέντιζαν τοῦρκενικὰ, μὰ φυλάγανε μερικὰ συστήματα καθάρια ρωμαϊκά.

Καλὸ μᾶς ἔκαμαν αὐτοὶ οἱ Προεστοί. Ἦρχονταν ὥρες πού ἀνασηκώνανε λίγο τὸ βάρος τῶν ἀδερφίων τους, γλυτώνανε μερικὸς ἀπὸ φάλαγγα, ἀπὸ φυλακὴ, ἢ κι ἀπὸ χειρότερα. Ἀγαποῦσαν καὶ νὰ

* Ἡ ἐρχὴ στὸν ἀριθ. 353.

λαγομαχοῦνε μὲ τοὺς ἀγάδες, πότε μὲ τὸν «προνόμις» τους, πότε μὲ τὰλλα. Κ' ἔτσι διαφεντεύονταν καὶ λαγομαχῶντας, καταντούσανε σωστοὶ πατριῶτες στὰ γερατειά τους.

Ἦγγε μὴ φορὰ ὁ Προεστὸς μας στὴν πύργον ἐνὸς Χασάν Ἀγᾶ, πῆρε μαζί καὶ τὰγόρι τοῦ. Πρῶτη φορὰ δὲν εἶταν πού τὸν ἔδλεπε ὁ Ἀγᾶς τὸν Ἡλία, μὰ φαίνεται πῶς ποτὲς δὲν τονε καλομάτιασε καθὼς αὐτὴ τὴ φορὰ, γιὰτὶ κι ἀρνι τοὺς ἔσφαξε, καὶ νὰ τραγουδήσῃ τὸν ἔδραλε τὸν Ἡλία. Καὶ τοὺς τραγουδῆσε ὁ Ἡλίας. Πῆγε νὰ τραλλαθῇ ὁ Ἀγᾶς. «Μόνον ρωμιόπουλα μπορεῖ νὰ βγῇ τόσο πρόσχαρο καὶ ἑυπνὸ», γύρισε καὶ ἔλεγε τοῦ πατέρους τοῦ.

Τοὺς προσέδωσε ὁ Ἀγᾶς ὡς τὴ θύρα τοῦ πύργου σὰν ἐφευγαν.

Γυρίζοντας ὁ μικρὸς ν' ἀποχαιρετήσῃ τὴν ἀφεντιά τοῦ καθὼς ξεκινούσαν, κακὴ τοῦ μοῖρα, καὶ ἔπασαν τὰ μάτια τοῦ στὸ καφάσι τοῦ χαρμενοῦ. Δὲ σκέπαζε ὅλο τὸ παράθυρο τὸ καφάσι. Ἐμνευε κατὰ τὸ πλάγι ἀνοιγμὰ μεγαλοῦσκε, καὶ ἀπ' αὐτὸ τᾶνοιγμὰ πρόβαλε πρότωπο πού ἔλαμψε σὰν τὸν Ἡλία, καὶ πάλι χάθηκε σὰν τὴν ἀστραπή.

Εἶταν ἡ Μελέκη, ἡ πανώρια μοναχοῦρη τοῦ Χασάν Ἀγᾶ.

Ἀπὸ τὴν ὥρα ἐκεῖνη, ἡσυχία δὲν εἶχε ὁ Ἡλίας. Σπυγμὴ νὰ καθίσῃ δὲν μπορούσε στὸ σπῆτι. Γύριζε ἀπὸ ἑὼ κι ἀπὸ καὶ, ὡς τὸν κάμπο κατέβαινε, κατὰ τὸν ἀγάδικον τὸν πύργον. Τὴ γύρευε, δὲν τῶξερε μὴτ' αὐτὸς. Τοὺς τοίχους τοῦ πύργου νὰ τρυπήσῃ, στὰ χαρμὶ νὰ κρυφογλιστρήσῃ, δίχως μὴτε σκλάβος νὰ τονε δῇ, σιγῆς Μελέκης τὰ γόνατα νὰ πέσῃ καὶ νὰ ζητήσῃ βοήθεια καὶ σωτηριά, — εἶταν ὄνειρα γλυκά καὶ ἡσυχαστικά, μὰ ὄνειρα ἀνωφέλητα τῆς ἀγάπης.

Ἐῖχε ὡς τάσσο κι ὁ Ἀγᾶς τὴν καθημέ του. Τὸν ἔφταιγε καὶ κείνονα κρυφὴ συλλογὴ. Πῶς αἰτὸς νὰ γίνῃ, νὰ πετάξῃ καὶ νὰ φέρῃ τὰγόρι στὸν Ὀλυμπο! Θὰ καταντούσε τὰ ρωμιόπουλα μεγάλους Ἀγᾶς μὴν ἡμέρα. Γιὰ τὸν Ἀγᾶ αὐτὰ δύσκολα πράματα δὲν εἶτανε. Μὰ ὁ Προεστὸς εἶχε δόντια, καὶ ἡ δουλειὰ χρειάζονταν κούα. Σοφίστηκε τὸ λοιπὸν ὁ Ἀγᾶς νὰ ζητήσῃ τὰγόρι νᾶρχεται καὶ νὰ τονε μαθαίνῃ ρωμαϊκά. Ἦθελε νὰ τὰ μάθῃ τὰ ρωμαϊκά, γιὰτὶ τοὺς ἀγαποῦσε τοὺς Ρωμιούς. Τὸ καλὸ τους ἦθελε, καὶ ἔπρεπε νὰ καταλαβαίνῃ ὁ Ἀγᾶς τὰ παράπονά τους.

στὸν κῆρῶν.

Ἀδὲ θέλω νὰ γυρίσω στεριὲς καὶ θάλασσες καὶ νὰ μαζεύω βίος καὶ πλοῦτη. Μὲ φτάνει ἐμένα νὰ καθομαι στὴν κορφή ἐνὸς βράχου καὶ νὰ σὲ σφιγγω στὴν ἀγκαλιὰ μου, μακροτηρώντας τὴ Μεσόγειον θάλασσα.

— Σ' ἀγαπῶ! Σ' ἀγαπῶ! Δὲ φαντάζεσαι ἐσύ τί χάνεις περιφρυνώντας με. Δὲν ὑπάρχει γλυκότερο πρᾶμα ἀπὸ τὸ κορμὶ τῆς γυναίκας πού ἀγαπᾷ. Νᾶναι βράδι, νὰ πηγαίνομε μαζί σπῆτι μα. Ν' ἀκουμπῶ στὸ μπράτσο σου καὶ νὰ βαρύνω ὅλη ἀπάνω σου, γιὰ νὰ σὲ νοιώθω πῶς πολὺ κοντὰ μου καὶ πῶς πολὺ δικό μου. Καὶ νὰ καθίζομε δίπλα στὴ φωτιά, στὴν κχμερὰ μας. Ν' ἀγγίζουμε τὰ χεῖρα μας, τὰ γόνατά μας, τὰ μᾶγουλά μας καὶ νὰ μὴ μιλοῦμε. Καμιά φορὰ μόνον νὰ λίμε ἀπλά, ἀθρόωπινα λόγια: «Ἦῖτανε ὡραία μέρα σήμερα. Διάδρασε τὸ πρῶτ' ἕνα ὥρατο ποίημα... Εἶδες τὴ δύση σήμερα!.. Πάμε περίπαιτο ἀπόψε πού εἶναι φεγγάρι;» Καὶ ἔχμαστε εὐτυχισμένοι, Ὁρίστη. Ὅσο μποροῦνε οἱ δύστυχοι ἄνθρωποι νὰ εἶναι εὐτυχισμένοι.

Δὲν ἤξερε τί νὰ κάμει, δὲν ἤξερε τί νὰ πεῖ, γιὰ νὰ ξεχύσει τὴ χαρὰ τῆς, ἡ δύστυχη Χρυσούλα. Δὲν ἤξερε πῶς νὰ χαδέψει τὸ κεφάλι τοῦ Ὁρίστη

ἀγάπην σου. Κετρακυλῶ λαδωμένη, κουρελιασμένη, σωρὸς ἀπὸ αἵματα. κι ἀγάπην — καὶ μέσα στὸ κετρακύλισμα καὶ μέσα στὸ χαμὸ μου, νοιώθω μιὰν ἀνεκλάλητη γλύκα. Θέ μου! Θέ μου! Θάθελα μὲ λόγια ἀπλά, θάθελα μὲ χωρὶς λόγια νὰ σοῦ πῶ τὴν ἀγάπην μου. Μῆτε τὸ φεγγάρι, μῆτε ἡ θάλασσα, μῆτε τὰ λουλούδια μποροῦνε νὰ μὲ γιάνουν. Σ' ἀγαπῶ! Σ' ἀγαπῶ! δὲν ξέρεις! Ὅταν σὲ ἰδῶ τὰ γόνατά μου τρέμουν... Δὲν ξέρω... Ἡ ἀγάπην σου, σὰν ἀνεμὸς ζεστός στὸ αἷμα μου. Μοῦρχεται νὰ χορέψω, μοῦρχεται νὰ κυλιστῶ μπροστά σου, ν' ἀγκαλιάσω τὰ γόνατά σου καὶ ν' ἀρχίσω τὰ κλάματα καὶ τὰ γέλοια καὶ τὰ φιλιὰ!

— Μὰ πῶς μιλεῖς ἔτσι, Χρυσούλα... Σώπα! Τί ἔχεις;

— Δὲν ξέρω... Δὲν ξέρω... Συχώρεσέ με. Ἐγὼ δὲν ξέρω τίποτα... Σὰ μοῦ πεῖς, ἕνα λόγο γλυκό, πᾶραμῶ καὶ δὲν ξέρω τί λέω... Ἀγάπην μου!

Τὸν ἀγκάλιαζε σφιχτὰ, σφιχτὰ καὶ τοῦ φιλοῦσε τὰ χεῖρα. Καὶ παλιὰ τραγοῦδια ἀπλοῖκα κι ἀναβλέμμακα θολωμένα ἀπὸ τὴν εὐτυχία πού στενεύουν τὴ ζωὴ ὡς τὸ κατῶφι τὸ χορταριασμένο τοῦ σπιτιοῦ, ἔμπνοῦσανε μέσα στὸν Ὁρίστη, ξεκινημένα ἀπὸ τὰ γαλανὰ βάθη τῶν καλῶν, ἀγύρι-

Δέκα χρόνια γεροντώτερος κινούσε κατά το σπύτι του ο Προεστὸς σὰν τᾶκουσε αὐτῶ. Τὰ δηγήθηκε τῆς γριᾶς του. Κλαίγοντας ἡ γριά τὰ ξανάειπε τοῦ γιου τῆς. Μὰ ἐκεῖνος μέλις τᾶκουσε, καὶ δίχως μῆτε λέξῃ νὰ ξεστομίσει, σέρνει κατὰ τὸν πύργο καὶ γυρεύει νὰ δῇ τὸν Ἀγᾶ.

Ἐλειπε ὁ Ἀγᾶς στὸ Μεζλίσι ἐκεῖνη τὴν ὥρα. Περιμένε λοιπὸ στὴν αὐλὴ ὁ Ἥλιος. Καὶ περιμένοντας στὴν αὐλὴ φιλοτραγουδοῦσε κ' ἔβλεπε κατὰ τὸ μαγεμένο καφάσι. Δὲν ἀργήσε νὰ ξαναπροβάλλῃ ὁ λαμπερὸς ὁ ἥλιος ἀπὸ τῆς μεγαλοῦται χαράμαδα. Ρίχτει μερικὲς ματιὰς γύρω τοῦ ὁ Ἥλιος. Ἐνας καὶ μοναχὸς ζαπτιὲς στὴν αὐλὴ, καὶ αὐτὸς ροχάλιζε στὴν πεζούλα. Ψυχὴ ἄλλου πουθενά.

Δὲν εἶχε ὥρα νὰ χάνῃ. Ἐπρεπε νὰ τῆς τὸ πῆ πῶς τὸν ἔχασε τὸ νοῦ του μαζί τῆς, πῶς ἔτοιμος εἶναι καὶ τῇ ζωῇ του νὰ δώσῃ. Νὰ τῆς τὸ μιλῇ, Θεὸς φυλάξῃ! Νὰ τῆς τὸ γράψῃ, τὸ πρόλαβε καὶ αὐτὸ ὁ Προφήτης, ποῦ δὲν ἀφίνει Τουρκοπούλα μῆτε χαρτὶ μῆτε καλέμι νὰ πιάσῃ. Ἄλλο ἀπὸ τραγούδι δὲν ἔμενε. Τραγουδοῦσε λοιπὸν Τουρκικὰ ὁ Ἥλιος, μὲ σιγανὴ καὶ καθάρια φωνή. Νά, πῶς τέλειωνε τὸ τραγούδι:

«Σὺν κατεδαίν' ἡ Πούλια πρὸς τὸ βουνό, ἄς πετάξῃ τὸ Οὐρὶ τῆς αὐγούλας ἀνάμεσα στὶς ἱτιές, καὶ ἄς ράβῃ μὲ τῇ δροσίᾳ τοῦ τὰ φτερά τοῦ ἀηδονιοῦ ποῦ τὸ λαχταρεῖ».

Ἱτιές ἐκεῖ ἄλλες δὲν εἶχε παρὰ μερικὲς κοντὰ στὸ ποτάμι, λίγα βήματ' ἀπὸ τὸν πύργο.

Στάθηκε μὴ σιγμὴ ὁ Ἥλιος σιωπηλὸς, νὰ δῇ ἂν εἴτανε θάνατος ἢ ζωὴ. Εἴτανε ζωὴ.

— «Πέκι ἐῆ, κουζοῦμ, πέκι ἐῆ», μουρμούριζε τὸ Οὐρὶ ἀπὸ τὸ καφάσι. «...»

Γυρῖζε ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Ἥλιος, καὶ βλέπει τὸν Ἀγᾶ καὶ σίμωνε σιγασπερπατώντας γιὰ τὸ γιὰ τὸ. Βγαίνει καὶ τὸν ἀνταμώνει. Καταχάρηκε ὁ Ἀγᾶς σὰν τὸν εἶδε.

— Καὶ ποῦ εἶναι τὰ κιουτάπια σου, τοῦ λέει.

— Ἐφέντημ, τοῦ κάνει ὁ Ἥλιος, μὲ τὰ κιουτάπια ρωμαϊκὰ ποτὲς δὲ θὰ μάθῃς. Ἐγὼ τὰ Τουρκικὰ τὰμαθα μιλώντας μὲ τὸ Λατίφ τὸ γείτονά μας. Κι ὁ Λατίφης πάλι τὰμαθε τὰ ρωμαϊκὰ τραγουδώντας μαζί μου. Μὲ τὴν ἀφεντεῖά σου νὰ τραγουδῶ, δὲν ταιριάζει. Μποροῦμε ὅμως νὰ συντηχάινουμε τὰπομεσήμερο σὰ γυρῖζης περπατώντας ἀπὸ τὸ μεζλίσι. Ἐτσι θὰ τὰ μάθῃς μὴ μορφιὰ τὰ ρωμαϊκὰ.

καὶ πῶς νὰ τοῦ σφίξῃ τὰ χέρια ἀπάνω στὰ τρεμμένα στηθάκια τῆς καὶ πῶς νὰ κρυφτεῖ γιὰ νὰ μὴν πιάνῃ καθόλου τόπο μέσα στὴν ἀγκαλιά του. Μιὰ ἀνάγκη ἀκατανίκητη νὰ σκύψῃ, νὰ ἐκμηδενιστεῖ, νὰ χαθεῖ μέσα του.

Κι ἀκούγε τὴν καρδιά τῆς νὰ μιλεῖ, νὰ μιλεῖ καὶ νὰ μὴ σιωπᾷ...

(— Ἦρθε πάλι σὲ μένα, Ὁρέστη, ἦρθε. Στὰ χέρια σου μέσα ἔχω ἀδειάσει ὅλη μου τὴν ψυχὴ. Εἶμαι ἐγὼ ἡ ταπεινὴ, ἡ ἀπάνεμη, ἡ καλοήσκιωτη λιμουλά. Ἄν σκύψῃς ἀπάνω μου γελαστός θὰ σοῦ γελάσω κ' ἐγὼ, ἂν σκύψῃς λυπημένος θ' ἀρχίσω κ' ἐγὼ τὸ κλάμα... Ἐγὼ δὲν εἶμαι τίποτα, τίποτα...)

Καὶ τότε προχωροῦσε ἡ ὥρα τόσο κ' ἡ χαρὰ τῆς γινότανε πρὸς νευρικὰ καὶ ἀνῆσυχον καὶ σκοτεινιάζε. Ἐνα σύγνεφο φάνηκε γεμάτο κατὰμυρρες φοβερές.

(— Θὰ πάει ἀραγε; θὰ πάει καὶ ἀπόψε; Σιμώνουνε πιά μεσάνυχτα. Θέ μου! Λυπήσου με!)

— Χαμήλωσε τὸ φῶς τῆς λάμπας, εἶπε σιγὰ σιγὰ ὁ Ὁρέστης. Δὲ σοῦ φαίνεται πῶς ἀμα χαμηλώσαμε τὸ φῶς τῆς λάμπας ἀγαπούμαστε πρὸς πολὺ;

Στὸ δωμάτιο χυθῆκανε οἱ ἥσιοι. Μιὰ φοβέρα

ΜΕ ΜΙΑΝ ΔΡΑΧΜΗΝ ΚΕΡΔΟΣ 100.000 !

ΛΑΧΕΩΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκαστὸν γραμματίον ἰσχύον διὰ τὴν κλήρωσιν τῆς 31 Δεκεμβρίου 1909 τιμᾶται ἀντὶ μιᾶς δραχμῆς.

ΚΕΡΑΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ :

ΜΕΓ ΚΕΡΑΟΣ	ἐκ δραχ.	100,000
1 Κέρδος	»	25,000
1 Κέρδος	»	10,000
3 Κέρδη	»	5,000
8 Κέρδη	»	1,000
118 Κέρδη	»	100
857 Κέρδη	»	50

1000 ἐν ὅλῳ κέρδη ἀξίας δραχμῶν..... 225,000

Γραμματία πωλοῦνται. Εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα καὶ λοιπὰς δημοσίας ἀρχάς, εἰς τὰς Τραπεζάς, εἰς τοὺς σταθμάρχας καὶ στασιάρχους τῶν σιδηροδρόμων, τοὺς διαχειριστὰς τῶν μονοπωλίων καὶ τὰ πρακτορεῖα τῶν ἐφημερίδων.

δραχ. μίαν ἑκαστὸν γραμματίον, ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν τριῶν τελευταίων κληρώσεων. Διὰ πᾶσαν πληροφορίαν ἢ ζήτησιν γραμματίων ἀπευθυντέον εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν ἀρχαιοτήτων, ὑπουργεῖον οἰκονομικῶν εἰς Ἀθήνας.

Ὁ διευθύνων τμηματάρχης
Γ. ΚΟΦΙΝΑΣ

— Καλὰ, λέει ὁ Ἀγᾶς χαδεύοντας τὰ γένεια του. Κ' ἔτσι γίνεται. Κ' ὅποτε θάρχεται μέσα νὰ πίνῃς ἕνα θερμότη.

— Ἐφέντημ, θὰ μ' ἀδυνατίζουν τότες πῶς τούρκεψα. Ἐμένα δὲ μὲ μέλει καὶ ἂν τούρκεψω γιὰ τὸ χατίρι σου. Μὰ ἡ γριά μου—ὡς τὸν τάφο κακῆς τῆς θὰ τῶχει.

— Ὅχι, παιδί μου, τοῦ λέει ὁ Ἀγᾶς, ἐγὼ ποτέ μου δικό μας δὲ θὰ σὲ κάνω δίχως νὰ θέλῃς. Ἐνα πρᾶμα ὅμως σοῦ λέω: Ἀνίσως καὶ τάποφασίσης ποτέ σου, ψυχὴ νὰ μὴ φοβηθῇς, σώνει νὰ ἀναπνέῃ ἀκόμα ὁ Χασάν Ἀγᾶς.

Τὸν κοιτάζει ὁ Ἥλιος μὲ σοδαρὴ καὶ συγκινημένη ματιὰ, καὶ τοῦ κάνει βαθὺ τεμενά.

Ὁ πονηρὸς ὁ Ἀγᾶς ἔδωκε μὲ τί λογῆς ἀγόρι εἶχε νὰ κάνῃ.—Αὐτὸς εἶναι τοῦ πατέρα τοῦ γιου, εἶπε. Ἐδῶ χρειάζεται ὑπομονὴ καὶ καιρὸς.

— Καλὰ, Ὁγλούμ, τοῦ λέει, ἀπ' αὐριο ἀρχινοῦμε.

Καὶ μπήκε ὁ Χασάν Ἀγᾶς στὸν πύργο, καὶ πῆρε τὴν ἀρογιαλιά ὁ Ἥλιος καὶ πήγαινε, ἔχι στὴ μέννα ποῦ τὸν ἀπάντεχε, μόνο στὶς ἱτιές, κοντὰ στὸ ποτάμι. Ἐκεῖ τριγύριζε, ἀναστένανε, ἀνέβαινε, κατέβαινε, κάθιζε, σηκώνουνταν, ὅπου βασιλεῖς ὁ ἥλιος καὶ σκορπίστηκαν τ' ἀστέρια στὸν οὐρανόν. Καὶ παραμόνευε τὴν Πούλια, καὶ μετροῦσε τὶς ἀτέλειωτες ὥρες. Σὺν φέμα τοῦ φαίνονταν. Σὺν τρέλλα τὸ θάρρει νὰ

περιμένῃ τέτοιες ὥρες. Ἀγαθοπούλα νὰ τὸν ἀνταμώσῃ σ' ἐκεῖνα τὰ βαθιά τὰ σκότη.

Κ' ἐκεῖ ποῦ τὰ συλλογιόταν αὐτὰ, ἀκούγει σιγανὴ περπατηξιά μέσα μέσα στὰ πεσμένα τὰ φύλλα. Ἀνατρίχιασε, τουρτούριζε ἀπὸ τὴ λαχτάρα, ἀπὸ τὴν κρυφὴ τὴν χαρὰ. Τὸ «πέκι ἐῆ» λοιπὸν τῆς Μελέκης παραμῦθι δὲν εἶταν. Ὅσο πήγαινε σίμωνε ἡ περπατηξιά, ὅπου φάνηκε κατὰ σὰ γυναικῆσι κορμὶ μπροστά του, κατὰ ποῦ τὸ σκέπαζε φερετζές. Κάνει νὰ τῆς μιλῇ καὶ πιάνεται ἡ μιλιὰ του. Σεχύνεται νὰ τὴν πάρῃ στὴν ἀγκαλιά του, μὰ ἡ γυναῖκα ἀπλώνει φοβισμένη τὸ χέρι καὶ τοῦ λέει νὰ μὴ σμίξῃ κοντὰ τῆς. Ἐχει μήνυμα νὰ τοῦ πῇ. Εἶναι ἡ πιστὴ ἡ σκλάβα τῆς πανώριας Μελέκης καὶ τὸ μήνυμα εἶναι πῶς ἡ πανώρια ἡ Μελέκη δὲ λαχταρεῖ μιᾶς νυχτιᾶς, μόνο ζωῆς ἀλάκερης ἀγάπης· πῶς στὰ χέρια του εἶναι ἡ μοῖρα τῆς καὶ ἄλλον τρόπο δὲν ἔχει παρὰ νὰ τούρκεψῃ καὶ νὰ τὴν κάμῃ δική του.

Ἐφυγε ἡ γυναῖκα κ' ἔμεινε ὁ Ἥλιος ἀμύλητος. Ἐμεινε ὡς τὴν χραυγὴ. Σὺν τάποφασίσε καὶ πῆγε στῆς ταλαίπωρης μάννας του, γύριζε πίσω μὲ τοὺς παραγυιούς του ὁ γέρος ποῦ ὀλονυχτὶς ἔτρεχε ζητώντάς τον. Βρῆκε ὁ Ἥλιος μὴ πρόφαση, μισὴ ἀλήθειαν, μισὴ ψέμα, καὶ πέρασε.

Μὰ ἡ μέννα δὲ σόχαζε. Ρωτοῦσε καὶ πάλι ρωτοῦσε, ποῦ εἴταν ὅλη τὴ νύχτα.

— Πήγα ν' ἀνταμώσω τὴν ἑμορφώτερη τοῦ χω-

μῆκε μέσα. Στριμώχτηκε πρὸ σφιχτὰ στὴν ἀγκαλιά τοῦ Ὁρέστη ἡ Χρυσούλα—σὰ νὰ στάθηκε ξάφνου ἡ Μοῖρα στὸ κατώφλι κ' ἦρθε νὰ τῆς τὸν πᾶρει.

(— ὦ! νὰ μποροῦσα, νὰ μποροῦνα, νὰ σὲ κάμω νὰ τὴν ζήχσεις! Κ' ἔμένα, Ὁρέστη, τὸ κορμὶ μου, ὅπως καὶ τὸ κορμὶ κάθε γυναικῆς ποῦ ἀγαπᾷ, δὲν ἔχει θερισμό... Μείνε, μείνε μαζί καὶ μὲ μένα ἀπόψε!)

Καὶ τότε χάδεψε σιγὰ σιγὰ τὰ μαλλιά καὶ ἀνὰ λαφρὰ—λές καὶ θέλανε τὰ χέρια τῆς τὰ ζυμώμένα μὲ τὸ πηχτόχρυσον φῶς τῶν δειλινῶν νὰ ὑφάνουνε ἡ σκίου καὶ ἡρεμία καὶ πέπλους γαλάζιους γύρω τριγύρω στὴ ζωὴ τοῦ Ἐκλεχτοῦ.

Τρέχανε ἀποπάνω τους τὰ χάδια, σὰ μυρωδικὰ πολυτίμα. Ἀνοίγανε τίς πόρτες τῆς Καλοσύνης καὶ τῆς Ὑποταγῆς κ' ἡ κλειδαριά μοσκοπεριχυνόταν ἀπὸ σμύρνα καὶ ἀρώματα.

(— Μείνε μαζί μου. Θὰ σβήσωμε τὴ λάμπα. Θὰ κατεβάσωμε τίς κουρτίνες. Ὑπάρχουνε χάδια τόσο ντελικάτα ποῦ δὲν ἀντέχουνε στὸ φῶς. Στ' ἀκροδάχτυλά μου ἀνάβουνε τὰ χάδια αὐτὰ καὶ καίνε με! Ὁρέστη! Ὁρέστη!)

Ζεστό ζεστό τὸ κορμὶ τοῦ Ὁρέστη ἀπὸ τ' ἀγκα-

λιασμάτα καὶ τὰ χάδια τῆς Χρυσούλας. Κι ἀνὰ μνησες κόκκινες φουσκῶναν σὰν παπαρούνες καὶ γλυκοσκέφανε στὸ κλειστὸ περιβόλι τῆς μνήμης.

— Θυμᾶσαι, Χρυσούλα, θυμᾶσαι μὴ μέσα στὸ Μουσεῖο τοῦ Μορῶ ποῦ δὲ βάσταξα μπροστὰ στὴν εἰκόνα τῆς Σαλώμης καὶ σ' ἀρπάξα ἀπὸ τὴ μεση καὶ σὲ φίλησα στὸ στόμα... ὦ, τί φίλημα εἴταν ἐκεῖνο! Τότε μόνον ἐνοιῶσα πόσο σ' ἀγαπῶ, Χρυσούλα!

— ὦω!

Ἡ φωνὴ τῆς σπικτόρεισε, σὰ σφαγμένο φίδι. Σείστηκε, ρήχτηκε δῶ ἀπὸ τὴν ἀγκαλιά τοῦ Ὁρέστη καὶ τὸ σωματάκι τῆς λύγιζε κ' ἔτρεμε, σὰν τὸ καλάμι. ὦ! νὰ μποροῦσε ν' ἀνοίξῃ τὸ παράθυρο καὶ ν' ἀπλώσει τὰ χέρια τῆς καὶ νὰ κλείσει τὰ μάτια τῆς καὶ νὰ πῇ... ὦ! Θάνατε! Θάνατε!

— Σώπα! Σώπα, Χρυσούλα!

(Ἀκολουθεῖ)